

Α.Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ω Ν & Β Ι Β Λ Ι Ο Θ Η Κ Η Σ

Η μεταναστευτική πολιτική των ΟΤΑ

Η περίπτωση του δήμου Ηγουμενίτσας

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΤΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010

Στην οικογένεια μου

στο θείο μου

Δημήτρη

Ευχαριστώ την επιβλέπουσα της πτυχιακής μου εργασίας και καθηγήτρια του τμήματος μου κα. Τριανταφυλλοπούλου Αθανασία που με τις καθοδηγητικές παρατηρήσεις της και την πολύτιμη βοήθεια της συνέβαλλε στην επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Ευχαριστώ τους γονείς μου και τις αδερφές μου που με την ηθική τους συμπαράσταση βοήθησαν στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

Από το Δήμο Συβότων ευχαριστώ: τον δήμαρχο κ. Γιαννούλη Γεώργιο καθώς και όλο το διοικητικό προσωπικό του δήμου για την διάθεση πολύτιμων στοιχείων καθώς και για την βοήθεια τους όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Την κα. Μωυσίδου Μαριάννα προϊσταμένη εφαρμογής των προγραμμάτων του ΚΕΚ-ΝΕΛΕ Θεσπρωτίας για την διάθεση σημαντικών πληροφοριών.

Τον διοικητή του τμήματος αλλοδαπών αστυνομικής διεύθυνσης Θεσπρωτίας Υ/Α Τσώνη Χρήστο για την παροχή πολύτιμων στοιχείων.

Τέλος, ευχαριστώ την κα. Στολάκη Αναστασία για την πολύτιμη βοήθεια και συμπαράσταση της όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

	σελ.
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	
A. Σκοπός	7
B. Διάρθρωση	7
Γ. Πηγές	8
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο</u>	
1.1 Ιστορική αναδρομή	9
1.2 Τα αίτια της μετανάστευσης	10
1.3 Κανονιστικό πλαίσιο της μετανάστευσης στην ΕΕ	12
1.3.1 Η μετανάστευση στην ΕΕ σήμερα	17
1.3.2 Η επιδίωξη κοινής μεταναστευτικής πολιτικής στην ΕΕ	19
1.3.3 Αντικείμενο της Κοινής Μεταναστευτικής Πολιτικής	19
1.3.4 Κοινές αρχές για την μετανάστευση στην ΕΕ	20
1.4 Αντίρροπες τάσεις της «εθνικής» μεταναστευτικής πολιτικής	21
1.5 Εφαρμογή «εθνικών» πολιτικών μετανάστευσης	21
1.6 Πρότυπα ενσωμάτωσης των μεταναστών	22
1.6.1 Τα τέσσερα κύρια πρότυπα	23
1.7 Οικονομικά αποτελέσματα της ενσωμάτωσης	24
1.8 Η μετανάστευση στην Ευρώπη	25
1.9 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας	31
1.9.1 Η μετανάστευση στην Ελλάδα σήμερα	32
1.9.2 Οι πολιτικές της κυβέρνησης ως προς την μετανάστευση	33
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο</u>	
2.1 Ιστορική αναδρομή του νομοθετικού πλαισίου	35
2.2 Οι πρώτοι νόμοι για την μετανάστευση: Ν. 3275/1925 & Ν. 4310/1929	35
2.3 Ο νόμος 1975/1991	36
2.4 Το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1997, εφαρμογή 1998 (ΠΔ 358 & 359/1997)	37
2.5 Ο νόμος 2910/2001	38
2.6 Ίση μεταχείριση για τους υπηκόους των νέων χωρών-μελών της ΕΕ με 12 μήνη νόμιμη διαμονή στην χώρα, 2004	39
2.7 Νόμος 3304/2005 για ίση μεταχείριση στην εργασία, στην απασχόληση και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών (25/01/2005)	39
2.8 Ο νόμος 3386/2005	40
2.9 Προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας παραμονής	40
2.10 Περιορισμοί στην διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής	41
2.11 Οικογενειακή επανένωση	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Οικονομική Κοινωνική και δημογραφική περιγραφή του Δήμου Ηγ/τσας	43
3.2 Κοινωνική ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στον Δήμο Ηγουμενίτσας	45
3.3 Προγράμματα ΚΕΚ ΝΕΛΕ-Ν.Α Θεσπρωτίας	47
3.3.1 Εκπαιδευτικοί στόχοι	49
3.4 Επιπτώσεις της μετανάστευσης στο δήμο Ηγουμενίτσας	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Σκοπός έρευνας	55
4.2 Μεθοδολογία της έρευνας πεδίου	55
4.3 Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 Συμπεράσματα-Προτάσεις	56
----------------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική	58
B. Πηγές	59

<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</u>	60
-------------------------	-----------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πτυχιακή εργασία με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική των ΟΤΑ: Η περίπτωση του Δήμου Ηγουμενίτσας» ασχολείται με την παρουσίαση και την μελέτη ενός σημαντικού κοινωνικοοικονομικού προβλήματος που είναι η μετανάστευση καθώς και με τις πολιτικές αντιμετώπισης της. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην πολιτική που εφαρμόζει ο Δήμος Ηγουμενίτσας.

Σκοπός μας είναι να διαπιστώσουμε και να καταγράψουμε πώς ένας μικρός δήμος όπως ο Δήμος Ηγουμενίτσας αντιμετωπίζει αυτό το σοβαρό πρόβλημα της μετανάστευσης.

Αρχικά αναφερόμαστε στην έννοια της μετανάστευσης, στα αίτια της και στις πολιτικές που εφαρμόζονται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίλυση του προβλήματος. Επίσης διακρίνουμε τους μετανάστες σε νόμιμους, πρόσφυγες, παράνομους και παρουσιάζουμε το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της χώρας μας.

Ακόμα καταγράφουμε την διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών στην Ελλάδα, τους νόμους που ίσχυαν στο παρελθόν αλλά και αυτούς που ισχύουν σήμερα.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε την γεωγραφική θέση του Δήμου Ηγουμενίτσας, οικονομικά και δημογραφικά στοιχεία του, την πολιτική που ακολουθεί για την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των μεταναστών και τις επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία.

Υστερα περιγράφουμε τον σκοπό, την μεθοδολογία και τα αποτελέσματα από την έρευνα που διεξαγάγαμε με ερωτηματολόγια που διανείμαμε σε πέντε ομάδες ατόμων διαφορετικών ηλικιών.

Κλείνοντας, στο τελευταίο κεφάλαιο παραθέτουμε τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε –από την μελέτη μας και από τις προσωπικές μας συνεντεύξεις με διευθυντές δημοσίων υπηρεσιών και οργανισμών-ως προς τον τρόπο άσκησης της μεταναστευτικής πολιτικής. Επίσης γίνονται προτάσεις για αποτελεσματικότερη άσκηση της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΣΚΟΠΟΣ

Η εργασία-ερευνα αυτή αποσκοπεί στην παρουσίαση ενός σημαντικού κοινωνικο-πολιτικού προβλήματος που είναι η μετανάστευση, τα αίτια της και οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της. Το διαχρονικό φαινόμενο της μετανάστευσης προσδιορίζεται από πολλούς παράγοντες δημογραφικούς, πολιτικούς και οικονομικούς. Συγκεκριμένα εξετάζουμε την περίπτωση του Δήμου Ηγουμενίτσας ως προς την μεταναστευτική πολιτική του.

B. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Η παρουσίαση της πτυχιακής εργασίας αναπτύσσεται σε πέντε κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή στην μετανάστευση, στα αίτια της, στην σημερινή Ευρωπαϊκή πραγματικότητα σε σχέση με αυτήν καθώς και στην Ελληνική.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο που ίσχυε στο παρελθόν όπου οι κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες ήταν διαφορετικές, όπως και στην δημιουργία νεότερου θεσμικού πλαισίου προσαρμοσμένο στις ανάγκες του προβλήματος.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά στοιχεία του Δήμου Ηγουμενίτσας, πολιτικές για την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των μεταναστών- όπως προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την απόκτηση δεξιοτήτων- και οι επιπτώσεις από την μετανάστευση στον Δήμο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο καταδεικνύεται ο σκοπός της έρευνας, η μέθοδος που ακολουθήσαμε για την πραγματοποίηση της καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτήν.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε, ύστερα από την μελέτη, τις προσωπικές συνεντεύξεις με παράγοντες του δήμου, πληροφορίες από διοικητές δημοσίων υπηρεσιών καθώς και από την υποβολή ερωτηματολογίων σε μετανάστες. Επιπλέον περιλαμβάνει προτάσεις για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος.

Γ. ΠΗΓΕΣ

Για την σύνταξη της πτυχιακής αυτής αξιοποιήθηκαν:

- Η ισχύουσα νομοθεσία περί αλλοδαπών
- Ενημερωτικά φυλλάδια του Δήμου Ηγουμενίτσας με θέμα την μετανάστευση
- Τοπικές εφημερίδες («Ελεύθερον Βήμα» και «Θεσπρωτική»)

Επίσης ελήφθησαν προσωπικές συνεντεύξεις από Διοικητή του τμήματος αλλοδαπών αστυνομικής διεύθυνσης Θεσπρωτίας και προϊστάμενο του ΚΕΚ-ΝΕΛΕ Θεσπρωτίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Με τον όρο μετανάστευση εννοούμε την ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την πατρίδα σε άλλη πόλη ή χώρα κυρίως για ανεύρεση εργασίας και μέσω αυτής και των ευκαιριών που παρουσιάζει η νέα κατάσταση να βελτιώσουν το κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό τους επίπεδο.

Το διαχρονικό φαινόμενο της μετανάστευσης προσδιορίζεται από πολλούς παράγοντες δημογραφικούς, πολιτικούς και οικονομικούς. Κατά κανόνα, με την μετανάστευση μειώνονται τα δημογραφικά πλεονάσματα και ελλείμματα μεταξύ χωρών και οι αναντιστοιχίες προσφοράς και ζήτησης στην εσωτερική αγορά εργασίας κάθε χώρας. Τα τελευταία όμως χρόνια εκδηλώνεται έντονη δυσαρέσκεια από πολλούς γηγενείς για τους μετανάστες άλλα και από μεγάλες ομάδες μεταναστών πρώτης και δεύτερης γενιάς για τις συνθήκες διαβίωσης και επαγγελματικής τους εξέλιξης στις χώρες υποδοχής, παρά τα γενναία μέτρα που έχουν ληφθεί για την ενσωμάτωση και την πολιτογράφηση τους.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει πολλές αποφάσεις που δεσμεύουν τα μέλη της με κοινά μέτρα για την εισροή, την εγκατάσταση και το νομικό καθεστώς των μεταναστών από τρίτες χώρες. Σκοπός ήταν η διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής μετανάστευσης και ασύλου (ΚΜΠ) που θα συνέβαλλε στην ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς και θα ενίσχυε την συνοχή ανάμεσα στις χώρες-μέλη. Το θεσμικό όμως αυτό εγχείρημα παρουσιάζει πολλές δυσκολίες.

Οι νόμιμοι μετανάστες στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεπερνούν τα 22 εκατομμύρια και οι δίχως άδεια υπολογίζονται σε άνω των 4 εκατομμυρίων. Κάθε χρόνο περίπου 500.000 γίνονται δεκτοί, 3 εκατομμύρια εισέρχονται παράνομα και πάνω από 2 εκατομμύρια επαναπροωθούνται ή απελαύνονται. Πολλά επίσης εκατομμύρια πρόσφατων μεταναστών και των οικογενειών τους έχουν πολιτογραφηθεί και συνεπώς δεν αναφέρονται στις στατιστικές ως αλλοδαποί.

1.2 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τα διάφορα κύματα μετανάστευσης εμφανίζονται μετά από πιέσεις που ασκούν σε διάφορες ομάδες, πληθυσμούς ή εθνότητες οι παρακάτω παράγοντες:

- 1)Μεγάλες πολιτειακές μεταβολές, όπως η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού με την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.
- 2)Πόλεμοι, όπως στο Αφγανιστάν, Ιράκ, Γιουγκοσλαβία, Σομαλία, Νιγηρία κ.α
- 3)Λιμοί, εκτεταμένες ταραχές λόγω θρησκευτικής και πολιτικής μισαλλοδοξίας.

Οι παραπάνω πιέσεις οδηγούν στην εξαθλίωση στην οποία περιέρχονται τα άτομα και έτσι στρέφονται στην παράνομη μετανάστευση. Υπάρχουν πολλές μορφές παράνομης μετανάστευσης¹. Ορισμένοι μετανάστες εισέρχονται στην επικράτεια ενός κράτους-μέλους παράνομα από την ξηρά, τον αέρα ή τη θάλασσα. Αρκετοί χρησιμοποιούν πλαστά ή παραποιημένα έγγραφα, άλλοι επιχειρούν να εισέλθουν είτε μεμονωμένα είτε χρησιμοποιώντας οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα, που δραστηριοποιούνται στις δύο απεχθείς μορφές παράνομης μετανάστευσης, κυρίως τα δίκτυα των λαθρεμπόρων που ενεργούν για μη ανθρωπιστικούς λόγους και την εκμετάλλευση αλλοδαπών με τη μορφή εμπορίας ανθρώπων(trafficking). Σημαντικό ποσοστό των παράνομα διαμενόντων εισέρχονται με έγκυρη θεώρηση ή υπό καθεστώς εισόδου χωρίς θεώρηση, αλλά παρατείνουν την παραμονή τους ή αλλάζουν το σκοπό της χωρίς την έγκριση των αρχών. Αυτοί, στους οποίους δεν εγκρίνεται η αίτηση για χορήγηση ασύλου, εισέρχονται σε καθεστώς παρανομίας εάν δεν εγκαταλείψουν τη χώρα όταν ολοκληρωθούν όλες οι διαδικασίες εξέτασης της αίτησης τους για χορήγηση ασύλου.

¹ Τοπική εφημερίδα «Ελεύθερον Βήμα» Φεβρουάριος 2008, άρθρο με τίτλο «Διακίνηση παράνομων μεταναστών» του Όπωνα Σαλούκα.

Όπως παρατηρήθηκε το 1990 χιλιάδες Αλβανοί βρέθηκαν παράνομοι μετανάστες στην χώρα μας παράλληλα με μέλη της ελληνικής μειονότητας που ήθελαν να βρουν μια καλύτερη τύχη στην πατρίδα τους γη. Το ίδιο παρατηρήθηκε με τους παλινοστούντες ομογενείς από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Μετά από αυτά η Ελληνική πολιτεία αναγκάστηκε να νομιμοποιήσει σε διάφορες φάσεις μη νόμιμους μετανάστες προκειμένου να φτάσουμε τώρα στη διάκριση νόμιμων και μη νόμιμων μεταναστών.

Ένα άλλο είδος μετανάστευσης είναι αυτό που παρατηρήθηκε μεταπολεμικά και κυρίως μετά την δεκαετία του 1950, στο οποίο κάτοικοι χωρών της Ευρώπης και των Βαλκανίων, μετανάστευαν προς τα κράτη της Γερμανίας, της Γαλλίας, του Βελγίου, της Αυστραλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Η μετανάστευση αυτή γίνονταν για λόγους οικονομικούς μετά από προηγηθείσα σύμβαση εργασίας του μετανάστη με την χώρα υποδοχής. Έτσι εξασφαλιζονταν η αντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας κάθε χώρας από τις προαναφερθείσες.

Εικόνα 1: Συγκέντρωση λαθρομεταναστών από τα αρμόδια όργανα

1.3 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι πολιτικές που αφορούσαν τη μετανάστευση παρέμεναν αποκλειστικά στη δικαιοδοσία των κρατών-μελών της ΕΕ. Το 1990 υπογράφηκε η Συνθήκη Σένγκεν², η οποία είχε σκοπό την κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα και στην δημιουργία ενός καθεστώτος ελεύθερης κυκλοφορίας όλων των προσώπων που είναι υπήκοοι των κρατών τα οποία την έχουν υπογράψει. Τα μέτρα που υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη είναι πολλά, μερικά από αυτά είναι:

- Η κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα και η μεταφορά των ελέγχων αυτών στα εξωτερικά σύνορα.
- Ο κοινός καθορισμός των όρων διέλευσης των εξωτερικών συνόρων. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν σύμφωνα με τη Συνθήκη Σένγκεν να εισέλθουν στη ζώνη του Σένγκεν για μία παραμονή μέχρι τρεις μήνες, εφόσον κατέχουν ισχύοντα ταξιδιωτικά έγγραφα και επαρκή οικονομικά μέσα.
- Η εναρμόνιση των όρων εισόδου και θεώρησης για τις σύντομες διαμονές. Τα κράτη που υπέγραψαν τη συμφωνία κατάρτισαν έναν κατάλογο 129 χωρών, οι υπήκοοι των οποίων χρειάζονται θεώρηση για να εισέλθουν στη ζώνη του Σένγκεν. Η λεγόμενη «**μαύρη λίστα**» μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με ομόφωνη απόφαση των κρατών του Σένγκεν. Στη Συμφωνία του Σένγκεν υπάρχει επίσης το δικαίωμα εισόδου και παραμονής ως τρεις μήνες σε όλη τη ζώνη του Σένγκεν για υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα σε ένα από τα κράτη της Συμφωνίας.
- Ο καθορισμός κανόνων σχετικά με το ποιο κράτος είναι υπεύθυνο για εξέταση της αίτησης ασύλου.

² Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Κύριες συνθήκες, διατάξεις και οδηγίες» του VPRC.

Το 1997, με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ³, ο σχεδιασμός της μεταναστευτικής πολιτικής, δηλαδή οι στόχοι της και το κανονιστικό πλαίσιο που την υλοποιεί, καθώς και η εφαρμογή της, αρθρώνονται γύρω από τα παρακάτω πεδία:

- Σύνορα και μετανάστευση: πολιτικές διαχείρισης της εισόδου των μεταναστών.
- Προστασία των προσφύγων, του παιδιού και της οικογένειας.
- Μεταναστευτική Πολιτική (παραμονή-νομιμοποίηση μεταναστών, διαχείριση μετανάστευσης).
- Πολιτικές εγκατάστασης και ένταξης μεταναστών: πολιτικές για την αντιμετώπιση φαινομένων που συνδέονται με τη μετανάστευση, δευτερογενείς νομοθετικές και διοικητικές διαστάσεις της μεταναστευτικής πολιτικής (κοινωνική προστασία, εργατική νομοθεσία, διοικητική προσαρμογή, γενικές και ειδικές πολιτικές σε τομείς που επηρεάζονται από τη μετανάστευση).

Σε γενικές γραμμές τα παραπάνω πεδία αντανakλούν τέσσερις άξονες. Ο πρώτος αφορά την είσοδο των μεταναστών σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης, ο δεύτερος τις πολιτικές ασύλου, οικογενειακής επανένωσης και ανθρωπιστικής προστασίας, ο τρίτος την εργασία και παραμονή και ο τέταρτος την ένταξη και παραχώρηση δικαιωμάτων σε κανονικά και μακροχρόνια διαμένοντες μετανάστες.

Το Δεκέμβριο του 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης προέτρεψε το Συμβούλιο να συνεχίσει το έργο του, στο σύστημα ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, στο σύστημα EURODAC, ένα σύστημα ελέγχου των δαχτυλικών αποτυπωμάτων που θα επιτρέπει στις αρχές να καθορίζουν αμέσως τη χώρα που πρέπει να εξετάσει την αίτηση ασύλου στις διατάξεις για τους υπηκόους τρίτων χωρών και σε μία σφαιρική στρατηγική μετανάστευσης. Σ' αυτό το πλαίσιο επικρότησε την απόφαση του

³ Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Κύριες συνθήκες, διατάξεις και οδηγίες» του VPRC.

Συμβουλίου να συστήσει μία Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Οκτώβριο του 1999, στο Τάμπερε⁴ της Φινλανδίας κατέληξε σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με την μετανάστευση, μεταξύ των οποίων ήταν και η ανάγκη μίας κοινής προσέγγισης που θα εξασφαλίζει την κοινωνική ένταξη των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στην ΕΕ. Ακόμα τονίστηκε, ότι η Ε.Ε. πρέπει να εξασφαλίσει τη δίκαια μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια ενός κράτους μέλους. Μια ισχυρή πολιτική ένταξης πρέπει να παρέχει δικαιώματα και υποχρεώσεις αντίστοιχα με εκείνα των πολιτών της Ε.Ε., καθώς επίσης να καταπολεμά τις διακρίσεις στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή και να λαμβάνει μέτρα για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε (1999) επιβεβαιώνει τη σημασία που δίνει η Ε.Ε. αλλά και τα κράτη-μέλη ξεχωριστά στον σεβασμό του δικαιώματος της αναζήτησης ασύλου συμφωνώντας να εργαστεί για την δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Αυτό το σύστημα, σε σύντομο χρονικό διάστημα, θα περιλαμβάνει:

1. Τον ξεκάθαρο προσδιορισμό του κράτους που θα είναι υπεύθυνο για την εξέταση μίας αίτησης για άσυλο.
2. Κοινούς κανόνες για μία δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου.
3. Κοινές ελάχιστες συνθήκες υποδοχής αυτών που αναζητούν άσυλο.
4. Την προσέγγιση των κανόνων στην αναγνώριση και το περιεχόμενο της κατάστασης του πρόσφυγα.
5. Ακόμα, το σύστημα θα πλαισιωθεί από μέτρα επικουρικών μορφών προστασίας, προσφέροντας μία κατάλληλη κοινωνική θέση σε κάθε άτομο που έχει ανάγκη από μία τέτοια προστασία.

⁴ Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Κύριες συνθήκες, διατάξεις και οδηγίες» του VPRC.

Οι Κοινοτικοί Κανόνες στο μέλλον θα οδηγήσουν σε μία κοινή διαδικασία ασύλου και σε μία επίσημη κατάσταση για εκείνους που δικαιούνται άσυλο σε όλη την Ένωση.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Δεκέμβριο του 2001 συνεδρίασε στο Λάακεν⁵ της Φινλανδίας και τόνισε την αργή πρόοδο στην ανάπτυξη ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και δεσμεύτηκε να εφαρμόσει το συντομότερο δυνατόν κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης, τον Ιούνιο του 2002, ανακοίνωσε την απόφασή του να επιταχύνει την εφαρμογή των συμπερασμάτων του Τάμπερε και κάλεσε τις επόμενες Προεδρίες να συνεχίσουν να δίνουν προνομιακή θέση στα θέματα της μετανάστευσης και στα χρονοδιαγράμματα των εργασιών τους. Ακόμα έδωσε στο Συμβούλιο συγκεκριμένες οδηγίες για την ανάληψη μέτρων κατά της λαθρομετανάστευσης, μεταξύ των οποίων ήταν η επίσπευση σύναψης συμφωνιών επανεισδοχής, η έγκριση προγραμμάτων επαναπατρισμού καθώς και η υλοποίηση μέτρων για τη βαθμιαία θέσπιση συντονισμένης και ολοκληρωμένης προστασίας των εξωτερικών συνόρων.

Επίσης υπενθύμισε την ανάγκη μείωσης των αιτίων που προκαλούν τα μεταναστευτικά ρεύματα με την ενδυνάμωση της οικονομικής συνεργασίας, την ανάπτυξη εμπορικών συναλλαγών, την αναπτυξιακή βοήθεια και την πρόληψη συγκρούσεων. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ζήτησε να συμπεριληφθεί ρήτρα για την κοινή διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και την υποχρέωση επανεισδοχής σε κάθε μορφή μελλοντικής συμφωνίας και συνεργασίας που θα συνάψει η Ε.Ε. με τρίτες χώρες.

Μετά από επανεξέταση της Σύμβασης του Δουβλίνου, τον Φεβρουάριο του 2003 ψηφίστηκε από το Συμβούλιο ένας νέος κανονισμός για τα κριτήρια, τους μηχανισμούς και για τον καθορισμό του κράτους μέλους, το οποίο είναι υπεύθυνο

⁵ Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Κύριες συνθήκες, διατάξεις και οδηγίες» του VPRC.

για την εξέταση της αίτησης ασύλου υπηκόου τρίτης χώρας. Ο κανονισμός αυτός είναι γνωστός ως **Δουβλίνο II** και ορίζει κυρίως τις υποχρεώσεις που έχουν τα κράτη μέλη μεταξύ τους. Κάθε κράτος μέλος είναι υπεύθυνο έναντι όλων των υπολοίπων για τη δράση του όσον αφορά την είσοδο και τη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών και οφείλει να επωμίζεται τις συνέπειες με πνεύμα αλληλεγγύης και καλόπιστης συνεργασίας.

Ακόμη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2003, διαπίστωσε στη σύνοδο της **Θεσσαλονίκης**, ότι η μετανάστευση είναι πρώτη προτεραιότητα στις πολιτικές της Ε.Ε. και τόνισε την ανάγκη για μια πολιτική με πληρέστερη δομή που θα καλύπτει όλες τις πτυχές των σχέσεων με τις τρίτες χώρες σε αυτόν τον τομέα (καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, διερεύνηση νόμιμων μεταναστευτικών οδών, ομαλή ένταξη των νομίμων μεταναστών). Για τον σκοπό αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε διάφορες πρωτοβουλίες που αφορούν κυρίως την πολιτική των θεωρήσεων, τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και την προοπτική να εφαρμοστεί ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου.

Εικόνα 2: Προσμονή για την απόκτηση άδειας παραμονής

1.3.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε ΣΗΜΕΡΑ

Η ανάπτυξη των μεταναστευτικών ρευμάτων προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, η αναζήτηση οικονομικής ισορροπίας στα συστήματα κοινωνικής προστασίας και οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις στις χώρες υποδοχής καθιστούν τη μετανάστευση ως μια από τις πιο σημαντικές κοινωνικό-οικονομικές προκλήσεις.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα⁶ των τελευταίων ετών είναι διαφορετικά σε σύγκριση με αυτά των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών και χαρακτηρίζονται:

- 1) από την επέκταση του φαινομένου της οικογενειακής συνένωσης,
- 2) από μεγάλο αριθμό παράνομων μεταναστών, και
- 3) από το σημαντικό αριθμό προσφύγων και ατόμων που ζητούν πολιτικό άσυλο.

Η βαθμιαία μετατροπή όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε χώρες υποδοχής μεταναστών καθιστά τη μεταναστευτική εισροή ως ένα κοινό χαρακτηριστικό των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού είναι η επιβεβλημένη ανάγκη χάραξης μιας κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.

Η μετανάστευση είναι μια διαδικασία που για να την αντιληφθούμε στο μέγεθος της χρειάζεται συνεχή ερευνητική ανάλυση και βελτίωση των τρόπων στατιστικής μέτρησης, έτσι ώστε να χαράσσονται και να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα. Η πίεση των μεταναστευτικών ρευμάτων και οι διάφορες πτυχές της μετανάστευσης, δημιουργούν την ανάγκη, για σχολαστική διερεύνηση των παραγόντων που την προσδιορίζουν, καθώς και τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της. Συγκεκριμένα, για τις χώρες με λιγότερη εμπειρία στην υποδοχή μεταναστευτικών ρευμάτων, μια ερευνητική ανάλυση του φαινομένου, μπορεί να βοηθήσει στην προβολή μιας εικόνας σχετικά με την μετανάστευση, η οποία θα είναι απαλλαγμένη από ρατσισμό, ξενοφοβία και κρίσεις. Σε αυτό βέβαια θα συμβάλλει η αξιολόγηση και η υλοποίηση των πολιτικών που εφάρμοσαν χώρες με εμπειρία σε θέματα υποδοχής μεταναστών.

⁶ «Σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική» του Χρήστου Πολυζωγόπουλου.

Στις μέρες μας οι μεταναστευτικές πολιτικές είναι ουσιαστικά προσπάθειες για την πολιτική και κοινωνική επίλυση του μεταναστευτικού προβλήματος. Οι προσπάθειες αυτές γίνονται κατά κύριο λόγο σε εθνικό επίπεδο και οι πιθανότητες επιτυχίας τους είναι περιορισμένες μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του κράτους. Επομένως για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα το μεταναστευτικό πρόβλημα οι πολιτικές πρέπει να ξεδιπλωθούν σε διεθνικό επίπεδο και να υπερβούν τα όρια και τις δυνατότητες του εθνικού κράτους. Παρ' όλα αυτά οι προσπάθειες σύγκλισης των πολιτικών δεν οδηγούν απαραίτητα σε όμοιες καταστάσεις για όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Εφαρμόζοντας ίδιες πολιτικές πολλές χώρες μπορεί να παράξουν διαφορετικά αποτελέσματα σε μια κοινωνία σε σύγκριση με κάποια άλλη, γιατί το θεμέλιο πάνω στο οποίο εφαρμόζονται είναι διαφορετικό.

Υπάρχουν προβλήματα⁷ που εμποδίζουν την σύγκλιση μεταναστευτικών πολιτικών και αυτά αναλυτικά χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

1) Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται σε προβλήματα που προκύπτουν από την διαφορετική ιστορία των εθνών-κρατών και την διαφορετική εμπειρία εφαρμογής των μεταναστευτικών πολιτικών. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται κυρίως στα παραδοσιακά μεταναστευτικά έθνη.

2) Η δεύτερη ομάδα αναφέρεται σε προβλήματα που απορρέουν από τη σύγκρουση και τη διαφορετική αξιολόγηση μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών δεικτών και την αξιολόγηση του αντιφατικού ρόλου της μετανάστευσης για κάθε κοινωνία. Η κατηγορία αυτή ισχύει λίγο πολύ για όλα τα κράτη υποδοχής μεταναστών.

3) Η τρίτη ομάδα αναφέρεται σε προβλήματα που προκύπτουν, από τη συγκυριακή και αποσπασματική μεταναστευτική πολιτική από τα περισσότερα κράτη - μέλη, καθώς και από την ανωριμότητα και απειρία αντιμετώπισης ανάλογων καταστάσεων και φαινομένων. Η κατηγορία αυτή αφορά τα «νέα» κράτη υποδοχής μεταναστών, όπως είναι αυτά της νότιας Ευρώπης και η χώρα μας.

Οι προσπάθειες εναρμόνισης και σύγκλισης των διαφορετικών μεταναστευτικών πολιτικών προσκρούουν στις δυσκολίες και τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας - μέλους. Οι στόχοι όμως αυτών των πολιτικών επικεντρώνουν σε κάποιους εύθραυστους κοινωνικούς χώρους και χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις με διάφορους τρόπους και όχι πάντα προς την ίδια κατεύθυνση.

⁷ «Σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική» του Χρήστου Πολυζωγόπουλου.

Η επίλυση του δημογραφικού προβλήματος, η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική ασφάλιση, η αντιμετώπιση της εγκληματικότητας και των οικονομικών κρίσεων (ανεργία, φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, κλπ), η αντιμετώπιση των ακροδεξιών κομμάτων που απειλούν την κοινωνική συνοχή και τον δημοκρατικό χαρακτήρα των ευρωπαϊκών κοινωνιών, καθώς επίσης και η επαναδιατύπωση μιας εθνικής-ευρωπαϊκής ταυτότητας σε αντιπαράθεση με τους πληθυσμούς του λεγόμενου τρίτου κόσμου, αποτελούν τους κεντρικούς άξονες του μεταναστευτικού προβλήματος στον πολιτικό και δημόσιο διάλογο.

1.3.2 Η ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΚΟΙΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η μετανάστευση αποτελεί μέρος μιας συμπληρωματικής στρατηγικής της ΕΕ για την ικανοποίηση των δημογραφικών και οικονομικών της αναγκών και των σχέσεών της με τις χώρες αποστολής. Με το όραμα της ολοκλήρωσης, η ΕΕ φιλοδοξεί να εξελιχθεί σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, ικανή να πετύχει μια διατηρήσιμη ανάπτυξη, με μεγαλύτερη εσωτερική συνοχή και ευρύτερη διεθνή επιρροή.

1.3.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το αντικείμενο της μεταναστευτικής πολιτικής κάθε χώρας είναι να διαμορφώνει το μέγεθος και τη σύνθεση των ροών με σκοπό να μεγιστοποιεί το καθαρό όφελος της μεταναστευτικής επικοινωνίας, η Κοινή Μεταναστευτική Πολιτική έχει σκοπό να συνδυάζει τους αυστηρούς περιορισμούς στη διακίνηση της εργασίας στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την ελεύθερη σχεδόν διακίνηση στον κοινοτικό χώρο των νομίμων πολιτών τρίτων χωρών. Η Συνθήκη Schengen (1986) εξασφαλίζει το δικαίωμα κάθε νόμιμου μετανάστη σε μια χώρα-μέλος και στις εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης Νορβηγία και Ισλανδία να κυκλοφορεί και να εργάζεται. Η ΚΜΠ στοχεύει επίσης να ταιριάζει την εθνική πολιτική μετανάστευσης των χωρών-μελών με γενικότερα μέτρα πολιτικής που αφορούν όλες τις χώρες, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τις πρωτοβουλίες των χωρών μελών.

Με το ξέσπασμα της τρομοκρατίας διεθνώς, ακόμη και μεγάλες χώρες θεωρούν την εθνική τους ασφάλεια ως μια συλλογική διαχείριση για την αντιμετώπιση των εσωτερικών και διεθνών απειλών, την αστυνόμευση των συνόρων και την υπεράσπιση της εθνικής τους κυριαρχίας. Οι παράγοντες αυτοί μετρούν πλέον περισσότερο από την άμυνα του εθνικού εδάφους σε εξωτερική επίθεση. Έχει λοιπόν μεγάλη σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση πόσοι, ποιοι και κάτω από ποιες συνθήκες κάθε χώρα-μέλος δέχεται αλλοδαπούς στο έδαφός της. Σε πρόσφατη έκθεση του, το ΝΑΤΟ αναφέρει ότι «από μόνο του δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της τρομοκρατίας. Χρειάζονται επίσης η συνεργασία των δυνάμεων καταστολής σε διεθνές επίπεδο, η διεθνής οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και η βελτίωση στους τρόπους ενσωμάτωσης των μεταναστών στις κοινωνίες μας».

1.3.4 ΚΟΙΝΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε το 1999 έθεσε δέκα κοινές αρχές⁸, στο πρόγραμμα της Χάγης του 2004 και στην Παγκόσμια Προσέγγιση της Μετανάστευσης που εγκαινιάστηκε το 2005. Καθεμία από αυτές εκφράζεται συγκεκριμένα σε σειρά δράσεων που πρέπει να διεξαχθούν στο επίπεδο των κρατών μελών ή της ΕΕ. Οι αρχές αυτές καλύπτουν το ευρύ φάσμα των μεταναστευτικών πολιτικών και ομαδοποιούνται ως εξής:

- **Ευημερία και μετανάστευση:** 1 – Σαφείς κανόνες και ισότιμοι όροι. 2 – Αντιστοίχιση δεξιοτήτων και αναγκών. 3 – Η ένταξη αποτελεί το κλειδί της επιτυχούς μετανάστευσης.
- **Αλληλεγγύη και μετανάστευση:** 4 – Διαφάνεια, εμπιστοσύνη και συνεργασία. 5 – Αποτελεσματική και συνεκτική χρήση των διαθέσιμων μέσων. 6 – Σύμπραξη με τις τρίτες χώρες.
- **Ασφάλεια και μετανάστευση:** 7 – Πολιτική θεωρήσεων που εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Ευρώπης. 8 – Ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων. 9 – Εντατικοποίηση των ενεργειών για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και μηδενική ανοχή απέναντι στην εμπορία ανθρώπων. 10 – Βιώσιμες και αποτελεσματικές πολιτικές επιστροφής προσφύγων.

1.4 ΑΝΤΙΡΡΟΠΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ “ΕΘΝΙΚΗΣ” ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Κάθε χώρα χρειάζεται μετανάστες με διαφορετικά δημογραφικά και εργατικά χαρακτηριστικά. Μεγάλα κοινωνικά στρώματα σε κάθε χώρα εκφράζουν διαφορετικές απόψεις για τη μεταναστευτική πολιτική. Αρκετοί αντιδρούν εάν εισέρχεται μεγαλύτερος αριθμός αλλοδαπών από εκείνον που θεωρούν ότι μπορεί να ενσωματωθεί οικονομικά και κοινωνικά. Οι αντιδράσεις μπορεί να είναι εργατικές, κοινωνικές ή να προέρχονται από όσους εκτιμούν ότι οι αλλοδαποί επιβαρύνουν υπέρμετρα την κρατική κοινωνική πρόνοια και την κοινωνική ασφάλιση, σε ένα περιβάλλον με αυξανόμενες πιέσεις για συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους. Χαρακτηριστικές είναι οι αντιδράσεις σε Γαλλία, Ολλανδία, Δανία, Αυστρία και Ελλάδα, από κόμματα που τάσσονται υπέρ αυστηρότερων μέτρων για τη μετανάστευση.

⁸ Δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δήλωση Barosso με θέμα «Κοινές αρχές για την μετανάστευση στην Ευρώπη».

Μεγάλες όμως κατηγορίες επιχειρηματιών και αυτοαπασχολουμένων που απασχολούν εποχικούς κυρίως εργάτες προβάλλουν αιτήματα για μεγαλύτερη εισροή μεταναστών όταν αντιμετωπίζουν ελλείψεις για εποχικές αλλά και για μονιμότερες εργασίες. Το πολιτικό ερώτημα πόση διαφορετικότητα μπορεί να αντέξει μια χώρα είναι εύλογο για το σύνολο της μετανάστευσης. Δεν φαίνεται όμως ότι ισχύει για την αγορά εργασίας, όπου η αποδοτικότητα της εργασίας είναι το καθοριστικό στοιχείο. Ένα εργοτάξιο π.χ. μπορεί να λειτουργεί αποδοτικά με οποιαδήποτε σύνθεση των εργαζομένων κατά εθνικότητα.

1.5 ΕΦΑΡΜΟΓΗ “ΕΘΝΙΚΩΝ” ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με σεβασμό στο θεσμό του κράτους-έθνους εφαρμόζει σημαντικές μορφές ευελιξίας στη λειτουργία της. Στην Ευρωζώνη π.χ. ανήκουν μόνο 12 χώρες-μέλη. Υπάρχει επίσης ο διαχωρισμός ανάμεσα στους υποχρεωτικούς για όλες τις χώρες «κανονισμούς» (Regulations), τις οδηγίες (Directives) που αποτελούν ένα επιθυμητό μέτρο, και το πλαίσιο οδηγίας (Framework Directive) που προσδιορίζει μόνο τις αρχές τις οποίες είναι επιθυμητό να ακολουθήσει μια χώρα. Επιδεικνύεται ακόμη κατανόηση για τη διαφορετική σε κάθε χώρα ικανότητα να εφαρμόζει την απαραίτητη «ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού» και να εξασφαλίζει ικανοποιητική ευελιξία στην εγχώρια προσφορά εργασίας.

Με βάση τις παραπάνω αρχές γίνεται δεκτή η διακριτική ευχέρεια κάθε χώρας να διαμορφώνει τη δική της «εθνική» μεταναστευτική πολιτική⁹. Οι πρώην αποικιοκρατικές χώρες π.χ. έχουν κοινά συμφέροντα με τις πρώην αποικίες και επιθυμούν να φιλοξενούν μετανάστες κυρίως από αυτές.

Οι εθνικές κυβερνήσεις διατηρούν την αποκλειστική δικαιοδοσία του ελέγχου εισόδου και εγκατάστασης αλλοδαπών και του περιορισμού της παράνομης μετανάστευσης, και επιλέγουν τα πρότυπα για την οικονομική και την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Επίσης συνάπτουν διακρατικές συμφωνίες που κυρίως, λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα τόσο των μεταναστών, όσο και των χωρών υποδοχής και προέλευσης, με την παροχή π.χ. αναπτυξιακής βοήθειας για να αντιμετωπιστούν τα αίτια της μετανάστευσης. Όμως η κοινωνική συνοχή μπορεί να υπονομεύεται όταν σχηματίζονται παράλληλες κοινωνίες (γκετοποίηση) από μεγάλες ομάδες πληθυσμών με διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά και ανατρέπονται κρίσιμες δημογραφικές ισορροπίες. Δημιουργούνται ακόμη κίνδυνοι για δραστηριότητες του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

⁹ «Μετανάστευση και εθνική ασφάλεια», Φεβρουάριος 2007 του Ρ. Φακιάλα.

1.6 ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Στις κοινοτικές χώρες ήταν εδραιωμένη η πεποίθηση ότι η πρόταση πολιτικής για ενσωμάτωση των μεταναστών από τρίτες χώρες ήταν απλή υπόθεση και θα έδινε θετικά αποτελέσματα¹⁰. Όσες θεωρούσαν ότι οι μετανάστες συνέβαλαν στη βελτίωση της δημογραφικής ισορροπίας και στην αντιμετώπιση των στενοτήτων εργασίας έπρεπε να προχωρήσουν στη νομιμοποίηση των παρανόμων και να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική ένταξη των νομίμων, εφαρμόζοντας παράλληλα επιλεκτική πολιτική πρόσκλησης αλλοδαπών και γενναιόδωρη πολιτογράφηση. Έτσι προσδοκούσαν ότι με την εξασφάλιση του δικαιώματος παραμονής και εργασίας, η νοσοτροπία και η συμπεριφορά των αλλογενών μεταναστών και των παιδιών τους θα εξομοιώνονταν βαθμιαία με εκείνη των γηγενών.

Στις περισσότερες χώρες εξασφαλίστηκαν οι προϋποθέσεις αυτές και συνέβαλαν στην ενσωμάτωση ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών. Τα προβλήματα όμως μεταξύ γηγενών και πολιτογραφημένων αλλογενών μεταναστών, σε πολλές κοινοτικές χώρες τα τελευταία χρόνια, διέψευσαν την προσδοκία τους για τα αποτελέσματα της ενσωμάτωσης. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο Λονδίνο το 2005 και οι κατά καιρούς ταραχές στη Γαλλία έθεσαν νέους προβληματισμούς. Γιατί αλλοδαπής προέλευσης άτομα με σπουδές, καλή επαγγελματική εξέλιξη και κατοικία σε εύπορα προάστια και συνοικίες του Λονδίνου, συμμετείχαν ως συνεργοί στις τρομοκρατικές επιθέσεις και γιατί έτρεφαν εχθρικά αισθήματα ενάντια στη χώρα υποδοχής, που θεωρείται ότι έχει λάβει πολλά θετικά μέτρα για την ενσωμάτωση; Χάρη στις γενναιόδωρες παροχές πρόνοιας, οι εξεγερθέντες νέοι, δεύτερης και τρίτης γενιάς μετανάστες στη Γαλλία δεν ήταν πεινασμένοι, άστεγοι ή αναλφάβητοι. Δεν φαίνεται επίσης ότι διακατέχονταν από ιδεολογικές θρησκοληψίες, ότι είχαν διασυνδέσεις με τη διεθνή τρομοκρατία ή ότι διατηρούσαν στενούς δεσμούς με τις αραβικές και κεντροαφρικανικές χώρες προέλευσης των προγόνων τους. Γιατί λοιπόν εξεγέρθηκαν;

Η απάντηση σε αυτούς τους προβληματισμούς, απαιτεί μια σύντομη αναδρομή στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο. Μετά τον πόλεμο ακολούθησε ταχύρυθμη οικονομική ανάπτυξη αύξηση της απασχόλησης και επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος. Τότε αυξήθηκαν οι προσδοκίες μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού για «καλύτερες εργασίες», με προτεραιότητα την πλήρη, διαρκή και με κάποιο κοινωνικό γόητρο απασχόληση. Η απασχόληση μεταναστών σε εργασίες με τις λιγότερο ευνοϊκές συνθήκες, τις οποίες όλο και περισσότερο απέφευγαν οι γηγενείς, επέτρεπε σε υψηλό βαθμό την ικανοποίησή των προσδοκιών αυτών. Η μεγάλη όμως επιβράδυνση του αναπτυξιακού ρυθμού μετά το 1974 με την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, προκάλεσε υψηλή ανεργία, δημοσιονομικούς περιορισμούς και συρρίκνωση του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι «καλές» θέσεις περιορίζονταν,

¹⁰ «Μετανάστευση και εθνική ασφάλεια», Φεβρουάριος 2007 του Ρ.Φακιάλα.

ενώ και οι πολίτες αλλοδαπής προέλευσης που βελτίωναν τα επαγγελματικά τους προσόντα τις επιζητούσαν, μετακινούμενοι σε καλύτερες εργασίες.

Όσοι δε γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στις χώρες υποδοχής δεν επιθυμούσαν μια οποιαδήποτε απασχόληση, όπως οι μετανάστες γονείς τους. Ζητούσαν, όπως οι εξεγερθέντες στη Γαλλία «καλές δουλειές» για ένα ανώτερο βιοτικό επίπεδο και μια κοινωνική θέση όχι κατώτερη από εκείνη της πλειονότητας των γηγενών νέων. Βασική επιδίωξη αποτελούσε η ένταξη στην ευρεία μεσοστρωματική κατηγορία των πολιτών της χώρας υποδοχής, αυξάνοντας την ανεργία των νέων, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν στενότητες σε πολλές κατηγορίες ανειδίκευτης εργασίας.

1.6.1 ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Για να αντιμετωπισθούν τα δύσκολα αυτά προβλήματα όλες οι χώρες αναζητούν ένα βιώσιμο πρότυπο, από τα πολλά που έχουν εφαρμοσθεί ή προτείνονται:

- 1) Υπό ειδικές συνθήκες και συχνά με αυθαίρετα μέτρα, το πρότυπο αφομοίωσης στις ΗΠΑ έχει καταγράψει σημαντικά επιτεύγματα.
- 2) Το γερμανικό πρότυπο του φιλοξενούμενου εργάτη που αποδείχθηκε όμως ανεφάρμοστο για μεγαλύτερη του έτους διάρκεια παραμονής στη χώρα υποδοχής. Εφαρμόζεται όμως με σχετική επιτυχία σε καλά οργανωμένες χώρες που έχουν τη δυνατότητα να προσκαλούν για ορισμένο χρόνο άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και να επιβάλλουν την αποχώρησή τους στο τέλος της συμφωνημένης διάρκειας παραμονής, όπως π.χ. η Ελβετία.
- 3) Το πολυπολιτισμικό πρότυπο που ενθαρρύνει τη διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των μεταναστών έχει παρουσιάσει σοβαρά προβλήματα. Ακόμη και χώρες όπως ο Καναδάς και η Αυστραλία που θεωρούνταν ως πρότυπα επιτυχούς εφαρμογής του, διαπιστώνουν ότι οι μεγάλες ομάδες πληθυσμών με διαφορετικά η κάθε μια χαρακτηριστικά, δεν συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Αυτό όμως είναι το ζητούμενο στις σημερινές κοινωνίες.
- 4) Τα τελευταία χρόνια ελπίδες δημιουργεί το διαπολιτισμικό πρότυπο. Θέτει έμφαση στην κοινωνική συνοχή, ενθαρρύνοντας την αλληλεπίδραση ανάμεσα στις διάφορες πολιτισμικές εκδηλώσεις των διαφορετικών εθνοτικών, φυλετικών και πολιτισμικών ομάδων του πληθυσμού. Όπως όμως και με τα υπόλοιπα, δημιουργούνται και με το πρότυπο αυτό προβλήματα.

1.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ

Με την πρόοδο στην ενσωμάτωση¹¹, ανεξάρτητα από το πρότυπο που εφαρμόζεται, όλο και μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών, με τα απαιτούμενα προσόντα, μετακινούνται σε πιο ειδικευμένες εργασίες, γενικά προς όφελος της οικονομίας. Οι κενές όμως θέσεις που δημιουργούνται αφορούν ως επί το πλείστον απαραίτητες εργασίες, οικοδομικές, εποχικές στον αγροτικό τομέα, καθαριότητας, φροντίδας κ.ά που δεν μπορούν να υποκατασταθούν από το κεφάλαιο ή τη νέα τεχνολογία. Αυτές λοιπόν αποτελούν ισχυρό προσελκυστικό παράγοντα εισροής νέων μεταναστών, κυρίως παρανόμων, γιατί με την υψηλή ανεργία οι κυβερνήσεις χορηγούν περιορισμένο αριθμό αδειών εργασίας στους αλλοδαπούς.

Πολλοί από τους παράνομους μετανάστες απελαύνονται, άλλοι νομιμοποιούνται γιατί προσφέρουν χρήσιμη παραγωγική εργασία. Ως νόμιμοι και αργότερα με πολιτικά δικαιώματα οι ίδιοι και κυρίως τα παιδιά τους επιζητούν πιο καλές εργασίες, οι οποίες όμως είναι λιγοστές και κατά κανόνα αναλαμβάνονται από γηγενείς. Έτσι αντιμετωπίζουν υψηλή ανεργία, πολλοί αναγκάζονται να απασχολούνται σε εργασίες «κατώτερες» από εκείνες που θεωρούν ότι πρέπει να κατέχουν και αρκετοί στρέφονται προς παράνομες οικονομικές δραστηριότητες. Το πρόβλημα οξύνεται από τη συχνή χωροταξική συγκέντρωση των μεταναστών που υποβαθμίζει το κοινωνικό τους περιβάλλον, οδηγεί στον αποκλεισμό, ενθαρρύνει διάφορες μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς και προκαλεί αισθήματα ξενοφοβίας μέρους του πληθυσμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Η πιο ενδεδειγμένη λύση για τα προβλήματα αυτά είναι η επιλεκτική πρόσκληση αλλογενών μεταναστών για εποχικές και άλλες πρόσκαιρες εργασίες, με παράλληλη ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών για την αποχώρησή τους, μετά την λήξη των συμβάσεων. Επίσης επιλεκτική πρόσκληση, ατόμων για μονιμότερες θέσεις εργασίας, κυρίως μέσου και ανωτέρου επιπέδου εξειδίκευσης, με ευκαιρίες για την οικονομική, κοινωνική και αργότερα τη βαθμιαία πολιτική τους ενσωμάτωση, με τη χορήγηση δικαιωμάτων ψήφου στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές.

¹¹ «Μετανάστευση και εθνική ασφάλεια», Φεβρουάριος 2007 του Ρ. Φακιόλα.

1.8 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η μετανάστευση¹² είναι μια σχεδόν μόνιμη κατάσταση για την Ευρώπη. Μερικές χώρες της είναι ωστόσο παραδοσιακές σε αυτήν. Αυτές είναι οι εξής:

- 1) Αυστρία
- 2) Βέλγιο
- 3) Γαλλία
- 4) Γερμανία
- 5) Δανία
- 6) Ηνωμένο Βασίλειο
- 7) Ιρλανδία

Αυστρία:

Με την απογραφή του πληθυσμού το 2001, το ποσοστό των αλλοδαπών στην Αυστρία ανέρχεται περίπου σε 9,4% (ή 764.300 άτομα) του συνολικού πληθυσμού. Περισσότεροι από τους μισούς αλλοδαπούς (62,8%) προέρχονται από την πρώην Γιουγκοσλαβία και την Τουρκία. Επιπλέον, μεταξύ του 1985 και του 2001 περισσότεροι από 254.000 αλλοδαποί απέκτησαν αυστριακή υπηκοότητα.

Βέλγιο:

Το ποσοστό του αλλοδαπού πληθυσμού (εξαιρουμένων των παράνομων μεταναστών), σε σχέση με το σύνολο του βελγικού πληθυσμού ανερχόταν, το 2000 σε 8,7%. Η πολυπληθέστερη ομάδα είναι τα άτομα από την Ιταλία (περίπου 200.000), το Μαρόκο (περίπου 121.000), την Γαλλία (περίπου 107.000), τις Κάτω Χώρες (περίπου 85.000), την Τουρκία (περίπου 69.000), την Ισπανία (περίπου 45.000) και την Γερμανία (περίπου 34.000). Τα τελευταία χρόνια, υπερδιπλασιάστηκε και ο αριθμός των Πολωνών στο Βέλγιο (2001: 8.900).

Γαλλία:

Το 2002, περίπου 3,35 εκατ. αλλοδαποί υπήκοοι κατείχαν στην Γαλλία έναν τίτλο παραμονής. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει περίπου 5,7% του συνολικού πληθυσμού. Η αριθμητικά ισχυρότερη ομάδα αποτελείται από Πορτογάλους και ακολουθούν οι Αλγερινοί, οι Μαροκινοί, οι Τούρκοι, οι Ιταλοί, οι Ισπανοί και οι Τυνησιοί. Περίπου το 44,4% των αλλοδαπών που διαμένουν νομίμως στην Γαλλία είναι γυναίκες και το 55,6% άνδρες.

¹² «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.

Γερμανία:

Σύμφωνα με την δημογραφική στατιστική¹³ της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2003 ζούσαν στην Γερμανία περίπου 7,3 εκατ. άτομα αλλοδαπής υπηκοότητας, δηλαδή 8,9% του συνολικού πληθυσμού. Η μεγαλύτερη ομάδα προέρχεται από την Τουρκία (περίπου 1.877.661), ακολουθούμενη από την Ιταλία (περίπου 601.258), την Σερβία και το Μαυροβούνιο (περίπου 568.240), την Ελλάδα (περίπου 354.630) και την Πολωνία (περίπου 326.882)⁷⁰. Περίπου 34% των αλλοδαπών παραμένουν στην Γερμανία περισσότερο από είκοσι χρόνια και περίπου 23% από δέκα έως είκοσι χρόνια. Η πρώτη κατηγορία αφορά κυρίως φιλοξενούμενους εργάτες (Gastarbeiter), οι οποίοι είχαν μεταναστεύσει κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60 ως επιπλέον εργατικό δυναμικό.

Δανία:

Το 2001, ζούσαν στην Δανία περίπου 321.800 άτομα αλλοδαπής προέλευσης. Πρόκειται για ποσοστό 6% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Τούρκοι (περίπου 30.000), Γερμανοί (περίπου 22.600), Βόσνιοι-Ερζεγοβίνιοι (περίπου 18.000), Ιρακινοί (περίπου 18.000) και Νορβηγοί (περίπου 13.400) αποτελούσαν τις αριθμητικά ισχυρότερες ομάδες αλλοδαπών.

Ηνωμένο Βασίλειο:

Το 2002, 4,5% (2,68 εκατ.) του πληθυσμού του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν αλλοδαποί πολίτες. Οι ισχυρότερες αριθμητικά ομάδες αποτελούνταν από Ιρλανδούς (περίπου 411.000), Ινδούς (περίπου 148.000), υπηκόους των ΗΠΑ (περίπου 109.000), το Πακιστάν (περίπου 99.000), την Ιταλία (περίπου 98.000), την Γαλλία (περίπου 96.000), την Πορτογαλία (περίπου 90.000), την Αυστραλία (περίπου 77.000), την Γερμανία (περίπου 71.000), την Σομαλία (περίπου 66.000), την Νότια Αφρική (περίπου 65.000) και το Μπαγκλαντές (περίπου 59.000).

Ιρλανδία:

Το 1996, η Ιρλανδία μεταβλήθηκε από παραδοσιακή χώρα προέλευσης μεταναστών, σε de facto χώρα υποδοχής τους. Το ποσοστό των ατόμων που δεν είχαν γεννηθεί στην Ιρλανδία ανερχόταν το 1991 σε 6% περίπου του συνολικού πληθυσμού και ξεπέρασε το 2002 το 10% (βέβαια προσμετρούνται σε αυτό και όσοι γεννήθηκαν στην Βόρεια Ιρλανδία). Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού το 2002, 88.500 κάτοικοι της Ιρλανδίας ήταν πολίτες τρίτων χωρών, δηλαδή 2% του συνολικού πληθυσμού. Περισσότεροι από τους μισούς πολίτες τρίτων χωρών προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη. Τα τελευταία χρόνια, αυξήθηκαν εξαιρετικά οι μετανάστες από την Νότια Αφρική και τις Φιλιππίνες.

Εκτός από τις παραδοσιακές χώρες μετανάστευσης καθορίστηκαν και νέες χώρες υποδοχής μεταναστών στη νότια Ευρώπη οι οποίες είναι:

- 1) Ελλάδα
- 2) Ισπανία
- 3) Ιταλία

¹³ «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.

- 4) Κύπρος
- 5) Μάλτα
- 6) Πορτογαλία

Ελλάδα:

Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού¹⁴ το 2001, στην Ελλάδα ζουν 672.000 αλλοδαποί, ποσοστό περίπου 7% του συνολικού πληθυσμού (το υψηλότερο ποσοστό στις χώρες της Νότιας Ευρώπης). Επίκαιροι υπολογισμοί καθιστούν σαφές το γεγονός ότι διαμένουν στην Ελλάδα τουλάχιστον 940.000 πολίτες τρίτων χωρών (νόμιμοι και παράνομοι). Στον αριθμό αυτόν προστίθενται περίπου 100.000 άτομα ελληνικής εθνικότητας από το εξωτερικό (η συντριπτική πλειοψηφία από την περιφέρεια του Εύξεινου Πόντου) και 50.000 πολίτες της Ε.Ε. ή της ΕΦΤΑ (Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου). Έτσι, ο αριθμός των ατόμων αλλοδαπής προέλευσης φτάνει στο 10,25% του συνολικού πληθυσμού. Περίπου το 56% των αλλοδαπών προέρχεται από την Αλβανία. Άλλες πολυάριθμες ομάδες αποτελούν οι Βούλγαροι (5%), οι Γεωργιανοί (3%) και οι Ρουμάνοι (3%). Η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών διαμένει παράνομως στην Ελλάδα.

Ισπανία:

Σύμφωνα με έκθεση της ισπανικής κυβέρνησης που υποβλήθηκε τον Ιανουάριο του 2004, το 2003 ζούσαν στην Ισπανία περισσότεροι από 1,6 εκατ. αλλοδαποί με άδεια παραμονής, δηλαδή 5,7% του συνολικού πληθυσμού. Την μεγαλύτερη ομάδα αποτελούν οι μετανάστες από το Μαρόκο (περίπου 333.770), το Εκουαδόρ (περίπου 174.289) και την Κολομβία (περίπου 107.459), ακολουθούμενοι από πολίτες των κρατών μελών της Ε.Ε., όπως π.χ. του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Πορτογαλίας. Εκτός από τους καταγεγραμμένους αλλοδαπούς, διαμένει στην Ισπανία και μεγάλος αριθμός παράνομων μεταναστών.

Ιταλία:

Σύμφωνα με το ιταλικό Υπουργείο Εσωτερικών, στο τέλος του 2002 διέμεναν στην Ιταλία περισσότεροι από 1,5 εκατ. αλλοδαποί με έγκυρη άδεια παραμονής, δηλαδή 2,6% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Το ποσοστό αυξάνεται αν συνυπολογισθούν οι αλλοδαποί, οι οποίοι αναμένουν την έκδοση απόφασης σχετικά με την χορήγηση άδειας παραμονής, καθώς και εκείνοι που διαμένουν παράνομως στην Ιταλία (περίπου 600.000). Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, οι αλλοδαποί προέρχονται από το Μαρόκο (περίπου 158.100), την Αλβανία (περίπου 144.100), την Ρουμανία (περίπου 75.400), τις Φιλιππίνες (περίπου 64.200), την Κίνα (περίπου 56.600) και την Τυνησία (περίπου 46.500).

Κύπρος:

Σύμφωνα με την κυπριακή στατιστική υπηρεσία, στα τέλη του 2001 διέμεναν στην Κύπρο περίπου 66.000 αλλοδαποί, δηλαδή 8,3% του συνολικού πληθυσμού. Η

¹⁴ «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.

συντριπτική πλειοψηφία τους προέρχεται από την Σρι Λάνκα, τις Φιλιππίνες, την Βουλγαρία, την Ρωσία και την Ρουμανία. Απασχολούνται κυρίως στους τομείς των υπηρεσιών, της γεωργίας, της βιομηχανίας και των κατασκευών. Την μεγαλύτερη ομάδα των καταγεγραμμένων αλλοδαπών αποτελούν όσοι απασχολούνται ως οικιακοί βοηθοί (περίπου 12.000), καθώς και στον τουρισμό (περίπου 9.000).

Μάλτα:

Το 2004, ο πληθυσμός¹⁵ της Μάλτας αποτελούνταν κατά 95,7% από Μαλτέζους, κατά 2,1% από Βρετανούς υπηκόους και κατά 2,2% από μετανάστες από άλλες χώρες. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των παράνομων μεταναστών, ειδικότερα όσων εισέρχονται στην Μάλτα με πλοίο μέσω Λιβύης. Και μόνο στην διάρκεια του 2004, έφθασαν στην Μάλτα άνω των 1.300 παράνομων μεταναστών, από τους οποίους οι 500 από την Σομαλία. Άλλες πολυπληθείς ομάδες αποτελούνται από μετανάστες από την Αιθιοπία, το Σουδάν και το Τσαντ. Οι παράνομοι, στις περισσότερες περιπτώσεις, βρίσκονταν καθ' οδόν προς την Ιταλία ή άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. και ναυαγούν για διάφορους λόγους στην Μάλτα (π.χ. λόγω των κακών καιρικών συνθηκών στην θάλασσα). Κατά τα έτη 2003 και 2004, η Μάλτα χορήγησε σε 1.000 άτομα το ανθρωπιστικό καθεστώς και αναγνώρισε 70 άτομα ως πρόσφυγες υπό την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης περί του Καθεστώτος των Προσφύγων. Έτσι, το ποσοστό των αναγνωρίσεων ανήλθε στο 50%.

Πορτογαλία:

Στα τέλη του 2002, ζούσαν και εργάζονταν στην Πορτογαλία υπό νόμιμο καθεστώς περισσότεροι από 430.000 αλλοδαποί, δηλαδή 3,4% του συνολικού πληθυσμού. Εκτός από τους νόμιμους μετανάστες, διαμένει στην Πορτογαλία και άγνωστος αριθμός παράνομων μεταναστών. Ο αριθμός τους υπολογίζεται σε περίπου 100.000 έως 200.000. Με τα έως τώρα μέτρα νομιμοποίησης, ο αριθμός των πραγματικών καταγραφών των παρανόμων ξεπέρασε κατά πολύ κάθε υπολογισμό της πορτογαλικής κυβέρνησης. Την μεγαλύτερη ομάδα αλλοδαπών στην Πορτογαλία αποτελούν τα άτομα από τα αποκαλούμενα κράτη *Países Africanos de Língua Oficial Portuguesa* PALOP, δηλαδή το Πράσινο Ακρωτήριο, την Αγκόλα, την Μοζαμβίκη, την Γουινέα-Μπισάου, το Σάου Τομέ και το Πρίνθιπε. Την δεύτερη κατά σειρά ομάδα αποτελούν πολίτες της Ε.Ε. (κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία, την Γερμανία και την Γαλλία), και ακολουθεί η Βραζιλία. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90, ο αριθμός των Ανατολικοευρωπαίων που ζουν στην Πορτογαλία, ειδικότερα από την Ουκρανία και την Μολδαβία, αυξήθηκε σημαντικά. Επίσημα καταγεγραμμένοι στην Πορτογαλία είναι 65.000 Ουκρανοί, που απασχολούνται κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα. Ο Ουκρανός πρόξενος στην Πορτογαλία υπολογίζει ότι στην χώρα διαμένουν συνολικά περίπου 200.000 Ουκρανοί μετανάστες. Σύμφωνα με αυτόν τον υπολογισμό, οι Ουκρανοί πρέπει στο μεταξύ να αποτελούν την μεγαλύτερη ομάδα αλλοδαπών στην Πορτογαλία.

¹⁵ «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.

Στην Ανατολική Ευρώπη χώρες υποδοχής¹⁶ είναι:

- 1) Οι Βαλτικές Χώρες: Εσθονία, Λεττονία και Λιθουανία
- 2) Ουγγαρία
- 3) Πολωνία
- 4) Σλοβακία
- 5) Σλοβενία
- 6) Τσεχική Δημοκρατία

Εσθονία, Λεττονία και Λιθουανία:

Η Εσθονία είναι η μικρότερη χώρα στην Βαλτική. Οι Εσθονοί εκ καταγωγής αποτελούσαν, το 2002, περίπου 64% του συνολικού πληθυσμού (1,4 εκατ.). Οι Ρώσοι με 29% είναι η μεγαλύτερη μειονότητα, ακολουθούμενοι από τους Ουκρανούς, τους Λευκορώσους και τους Φινλανδούς.

Η Λεττονία είναι η δεύτερη σε πληθυσμό χώρα της Βαλτικής. Οι Λεττονοί εκ καταγωγής αποτελούσαν, το 2002, περίπου το 55% του συνολικού πληθυσμού (2,3 εκατ.). Οι Ρώσοι, παρόμοια με την Εσθονία, είναι με 32% η μεγαλύτερη μειονότητα, ακολουθούμενοι από τους Ουκρανούς, τους Λευκορώσους, τους Πολωνούς και τους Λιθουανούς.

Η Λιθουανία είναι η μεγαλύτερη χώρα της Βαλτικής. Το 2001, οι Λιθουανοί εκ καταγωγής ανέρχονταν σε ποσοστό άνω του 80% του συνολικού πληθυσμού (3,6 εκατ.). Οι Ρώσοι και οι Πολωνοί με 8,7% και 7% αντίστοιχα, ήταν οι μεγαλύτερες μειονότητες της χώρας.

Ουγγαρία:

Το 2002, διέμεναν στην Ουγγαρία περίπου 115.000 αλλοδαποί πολίτες με νόμιμη μακροπρόθεσμη άδεια παραμονής, δηλαδή ποσοστό 1,13% του συνολικού πληθυσμού. Η μεγαλύτερη ομάδα των νόμιμων αλλοδαπών είναι οι Ρουμάνοι με 43%. Άλλες πολυάριθμες ομάδες είναι οι Γιουγκοσλάβοι (11%), οι Ουκρανοί (8%) και οι Κινέζοι (6%). Περίπου 10% των νόμιμων αλλοδαπών είναι πολίτες της Ε.Ε. Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών προέρχεται από τις γειτονικές χώρες της Ουγγαρίας και είναι ουγγρικής καταγωγής.

Εκτός από τους νόμιμους μετανάστες, απασχολούνται στην Ουγγαρία και περίπου 70.000 έως 140.000 παράνομοι, κυρίως εποχικοί εργαζόμενοι. Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών που διαμένουν στην Ουγγαρία απασχολούνται στον κατασκευαστικό και τον αγροτικό τομέα, καθώς και στην κλωστοϋφαντουργία.

¹⁶ «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.

Πολωνία:

Σύμφωνα με την απογραφή του 2002, στην Πολωνία διέμεναν περίπου 49.200 καταγεγραμμένοι αλλοδαποί, δηλαδή ποσοστό 0,1% του συνολικού πληθυσμού. Περίπου 302.000 άτομα που διαμένουν στην Πολωνία, διαθέτουν, εκτός της πολωνικής, και μία ή περισσότερες άλλες υπηκοότητες. Σχετικά με την προέλευση των αλλοδαπών, σημειώνεται ότι το 2001 εισήλθε το 43% των αλλοδαπών με άδεια παραμονής περιορισμένου χρόνου από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, με μεγαλύτερες τις ομάδες από την Ουκρανία, την Ρωσία και την Λευκορωσία. Εκτός από μετανάστες της Ανατολικής Ευρώπης, ζουν στην Πολωνία και μετανάστες από την Ασία. Η πλειοψηφία τους προέρχεται από το Βιετνάμ και την Κίνα. Σύμφωνα με υπολογισμούς, στην Πολωνία διαμένουν, εκτός από τους νόμιμους, επιπλέον 300.000 παράνομοι μετανάστες. Το 2003, η Πολωνία απέρριψε την αίτηση εισόδου σε περισσότερους από 55.000 αλλοδαπούς, κυρίως Ουκρανούς, Λευκορώσους και Ρώσους.

Σλοβακία:

Το 2002, διέμεναν στην Σλοβακία 29.509 καταγεγραμμένοι αλλοδαποί, δηλαδή ποσοστό 0,55% του συνολικού πληθυσμού. Η συντριπτική πλειοψηφία των καταγεγραμμένων αλλοδαπών προέρχεται από την Τσεχική Δημοκρατία, την Ουκρανία, την Πολωνία, την Ρουμανία και το Βιετνάμ. Σχεδόν το ήμισυ των αδειών παραμονής (13.559) χορηγήθηκαν το 2002 στα πλαίσια της επανένωσης των οικογενειών. Εκτός από τους νόμιμους, διαμένει στην Σλοβακία και άγνωστος αριθμός παράνομων αλλοδαπών. Σύμφωνα με υπολογισμούς, η πλειοψηφία τους προέρχεται από την Ουκρανία, την Πολωνία, τις χώρες της Βαλκανικής, το Βιετνάμ και την Κίνα.

Σλοβενία:

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών της Σλοβενίας, το 2003 διέμεναν στην χώρα 54.303 αλλοδαποί κάτοχοι άδειας προσωρινής ή μόνιμης παραμονής, ποσοστό 2,7% του συνολικού πληθυσμού. Η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών προέρχεται από την πρώην Γιουγκοσλαβία και ειδικότερα το ένα τρίτο από την Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Τσεχική Δημοκρατία:

Το 2002, διέμεναν στην Τσεχική Δημοκρατία 231.608 καταγεγραμμένοι αλλοδαποί, δηλαδή ποσοστό 2,27% του συνολικού πληθυσμού. Η συντριπτική τους πλειοψηφία προέρχεται από την Σλοβακία και την Ουκρανία. Άλλες πολυάριθμες ομάδες είναι εκείνη του Βιετνάμ, της Πολωνίας και της Ρωσίας. Σύμφωνα με υπολογισμούς, στα τέλη του 2000 διέμεναν στην Τσεχική Δημοκρατία, εκτός από τους νόμιμους, περισσότεροι από 300.000 παράνομοι μετανάστες.

Οι μισοί απασχολούνται στην τσεχική αγορά εργασίας και 100.000 έως 140.000 είναι διερχόμενοι μετανάστες. Ήδη, πριν από την προσχώρησή της στην Ε.Ε., η χώρα υποχρεώθηκε να εξομοιώσει την νομοθεσία της με εκείνη των κρατών μελών, στους τομείς της πολιτικής μετανάστευσης και χορήγησης ασύλου.

1.9 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα από την πρώτη μεταπολεμική περίοδο ποτέ δεν εφάρμοσε αυστηρή πολιτική μηδενικής μετανάστευσης¹⁷. Διατηρεί τη χορήγηση αδειών εργασίας σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων με ξένο διαβατήριο (κυρίως με συμβάσεις περιορισμένου χρόνου (Νόμοι 1975/1991 και 2910/2001 περί αλλοδαπών, και SOPEMI 2001), δέχεται πρόσφυγες που τους επιτρέπει και να εργάζονται, επί μια περίπου δεκαετία ανεχόταν την παραμονή δεκάδων χιλιάδων παρανόμων και υπέγραψε διμερείς συμβάσεις με την Αίγυπτο, την Αλβανία και τη Βουλγαρία για την εποχική διακίνηση εργαζομένων μεταξύ των συμβαλλομένων χωρών. Επίσης εφάρμοσε τρεις νομιμοποιήσεις μεταναστών το 1998, 2001 και 2005 χάρη στις οποίες 500.000 περίπου είναι τώρα νόμιμοι και έχει λάβει πολυάριθμα μέτρα για την οικονομική και την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Δεν μπόρεσε όμως να εφαρμόσει μια πολιτική ελεγχόμενης μετανάστευσης και να αξιοποιήσει τη δυνατότητα απασχόλησης αλλοδαπών στην Ελλάδα με την αποστολή στις χώρες προέλευσης ελλήνων ειδικών (γιατρών, μηχανικών κ.ά.) που η εργασία τους παρουσιάζει πλεονασματική προσφορά στην ελληνική αγορά.

Την εποχή της μεγάλης εισροής, η ετήσια αύξηση του ΑΕΠ κυμαίνονταν γύρω στο 1%, η ανεργία ήταν υψηλή και ελλείψεις υπήρχαν κυρίως για εργασίες φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων και για εποχικές στην γεωργία. Παρά τη γήρανση του πληθυσμού, η γονιμότητα ήταν ακόμη μεγαλύτερη από τη θνησιμότητα και η χαμηλή μέση ηλικία συνταξιοδότησης σε σχέση με το προσδόκιμο ζωής επέτρεπε μεγάλη αύξηση στη διάρκεια του ενεργού βίου.

Εξαιτίας του χαμηλού κόστους της εργασίας των πρώτων μεταναστών, όλο και περισσότεροι Έλληνες απέφευγαν εργασίες «δεύτερης» κατηγορίας, ακόμα και εάν δεν είχαν εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση, επιταχύνοντας τη μείωση της προσφοράς ανειδίκευτης εργασίας. Η εξάρτηση λοιπόν της ομαλής λειτουργίας πολλών παραγωγικών κλάδων από την ανειδίκευτη εργασία των μεταναστών και η υποκατάσταση της εργασίας των Ελλήνων από εκείνη των αλλοδαπών δεν αποτέλεσε ποτέ σοβαρό οικονομικό πρόβλημα. Αν και η υψηλή ανεργία μεταξύ των Ελλήνων συνεχιζόταν, οι μετανάστες παρέμεναν στην Ελλάδα επειδή, ανεξάρτητα από τη νομική τους κατάσταση, η ζήτηση της εργασίας τους στην αγορά ήταν έντονη. Αλλά και η δημογραφική συμβολή των αλλοδαπών είναι σημαντική. Από το 1998 ο αριθμός των θανάτων υπερτερεί εκείνου των γεννήσεων και περίπου 18% των κατοίκων είναι άνω των 65 ετών. Είναι, λοιπόν, προφανής η ανάγκη για πιο συστηματική αξιοποίηση των διαθέσιμων ανθρώπινων πόρων στη χώρα και η μείωση της εξάρτησης από την παρουσία των αλλοδαπών.

¹⁷ «Μετανάστευση και εθνική ασφάλεια», Φεβρουάριος 2007 του Ρ.Φακιάλα.

1.9.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πρώτους προορισμούς των μεταναστών από τον Τρίτο Κόσμο στην Ευρώπη. Το 2007, μάλιστα, βρέθηκε στην πέμπτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης των χωρών που αποτελούν τις κύριες πύλες του μεταναστευτικού κύματος, ακολουθώντας τις ΗΠΑ, Σουηδία, Γαλλία και Αγγλία. Επίσης, θεωρείται η ευρωπαϊκή χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών ανά 1.000 κατοίκους και η πίεση αυτή εντείνεται όσο περνάει ο καιρός. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα το Υπ. Εσωτερικών, το 2008 καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των μεταναστών που εισήλθαν στην Ελλάδα. Η αύξηση ανέρχεται σε 75,4% σε σχέση με το 2007 και οι νέοι μετανάστες πλησίασαν τις 150.000. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι μετανάστες αποτελούν το 7% του πληθυσμού που κατοικεί στην Ελλάδα, είναι όμως απόλυτα σίγουρο ότι το ποσοστό αυτό έχει ξεπεράσει σήμερα το 10% -κάποιοι υποστηρίζουν ότι αγγίζει πλέον το 15%.

Βάσει πορισμάτων του ερευνητικού προγράμματος που διεξήχθη στο Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, ο κύριος όγκος των μεταναστών βρίσκεται συγκεντρωμένος στην ανατολική Στερεά Ελλάδα (Αττική, Βοιωτία και Φθιώτιδα) και στο βορειοανατολικό και νότιο τμήμα της Πελοποννήσου.

Για την εργασιακή διασπορά των μεταναστών και τη θέση τους στην παραγωγική διαδικασία δεν έχουν γίνει ακόμα πολλές έρευνες. Οι αλλοδαποί αποτελούν το 13% των μισθωτών, ενώ εμφανίζουν πολύ χαμηλά ποσοστά μεταξύ των εργοδοτών (2,3%) και των λοιπών αυτοαπασχολούμενων (3,4%). Οι περισσότεροι μετανάστες, όμως, απασχολούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών ή έργου.

Το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ελλάδος είναι πλέον πολύ οξύ. Μικρή χώρα η Ελλάδα, αλλά και όχι αρκετά πλούσια ούτως ώστε να μπορεί να δεχτεί τόσο μεγάλο κύμα μεταναστών. Είναι αρκετά τα θέματα που απασχολούν σήμερα τις κοινωνίες και ειδικά την Ελλάδα σε σχέση με τους μετανάστες. Αλλά αυτό των παιδιών των μεταναστών είναι το σοβαρότερο. Γι' αυτό και προβλέπεται με νομοσχέδιο από την κυβέρνηση να δοθεί η ελληνική ιθαγένεια στους μετανάστες δεύτερης γενιάς.

1.9.2 ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Στα πλαίσια της εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής, η κυβέρνηση, στην προσπάθεια της να μειώσει τις κοινωνικές πιέσεις που ασκούνται στους νόμιμους μετανάστες-πρόσφυγες και προκειμένου να λύσει τα ιδιαίτερα προβλήματα που δημιουργούνται πρότείνει τα παρακάτω μέτρα:

- 1) Μηδενική ανοχή στην παράνομη μετανάστευση.
- 2) Αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων και ειδικότερα σκληρή διεκδίκηση στην ΕΕ για ικανούς πόρους και στήριξη για την προστασία των κοινών μας συνόρων.
- 3) Να εφαρμοστούν οι διεθνείς και διμερείς συμφωνίες –και ειδικότερα η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής Λαθρομεταναστών που υπογράψαμε και εφαρμόστηκε παλαιότερα με την Τουρκία.
- 4) Δημιουργία μιας κοινής ανθρωπιστικής πολιτικής της ΕΕ, που θα εγγυάται την ισομερή ανάληψη των βαρών, των πολιτικών προσφύγων από όλα τα κράτη- μέλη της Ευρώπης και όχι μόνο των χωρών εισόδου των προσφύγων. Ειδικότερα, με την αναθεώρηση της Σύμβασης του Δουβλίνου II.
- 5) Διευκρίνιση της Ελληνικής πολιτικής απέναντι στους πρόσφυγες. Δηλαδή γρήγορη εκτίμηση από τις Ελληνικές αρχές για το ποιοι δικαιούνται πολιτικό άσυλο και προστασία από την πολιτεία, αλλά και ποιοι είναι μη νόμιμοι μετανάστες που πρέπει να επαναπροωθηθούν.
- 6) Ενσωμάτωση των νομίμων μεταναστών στην κοινωνία μας. Με πολιτικές στο χώρο της παιδείας, της καταπολέμησης της μαύρης εργασίας, της απόδοσης του δικαιώματος της ιθαγένειας σε όσους πληρούν τις προϋποθέσεις και ιδιαίτερα στους νέους της δεύτερης γενιάς καθώς και δικαίωμα ψήφου.
- 7) Σχεδίαση και εφαρμογή μιας αποτελεσματικής πολιτικής προσέλκυσης εργατικού δυναμικού στους τομείς όπου υπάρχουν μεγάλες εποχιακές ή μονιμότερες ανάγκες. Για τον λόγο αυτό, η αντιμετώπιση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα θα γίνεται από ένα υπουργείο, με εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Προτάθηκε ακόμα ειδικό πρόγραμμα για την ανασυγκρότηση των πόλεων μας και των γειτονιών (ειδικά για γειτονιές που γκετοποιούνται) με παρεμβάσεις σχεδιασμένες και συνολικές. Γι' αυτό θα υπάρξει συνεργασία με την αυτοδιοίκηση και ΜΚΟ, με δημόσιες επενδύσεις, με συστηματική πολιτική στέγασης των μεταναστών, με την προστασία των νομίμων δικαιωμάτων τους, και την εγγύηση της ειρηνικής συμβίωσης και κοινωνικής συνοχής στην κοινωνία μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Η απότομη και ταχεία αύξηση των μεταναστευτικών ρευμάτων¹, που εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, προκάλεσε την δημιουργία ενός νομοθετικού μηχανισμού, ο οποίος εξελίσσεται συνεχώς. Το ελληνικό κράτος προσπαθεί από τότε να σχεδιάσει και να εφαρμόσει ένα νομοθετικό πλαίσιο για την μετανάστευση, αλλά και γενικότερα την μεταναστευτική πολιτική. Η προσπάθεια των κρατικών αρχών δείχνει αρχικά την έλλειψη εμπειρίας σε θέματα υποδοχής μεταναστών, η οποία μεταφράζεται από μια προσπάθεια απώθησης της εισόδου αλλοδαπών από τρίτες χώρες. Ωστόσο, η υπάρχουσα μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας κλείνει αισίως μια εικοσαετία. Στο παρακάτω κείμενο παρουσιάζονται τα πρώτα βήματα του εθνικού νομοθετικού πλαισίου για την μετανάστευση καθώς και την πορεία του έως και σήμερα.

2.2 ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΝΟΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ: Ν. 3275/1925 & Ν. 4310/1929

Ο πρώτος ελληνικός νόμος για την μετανάστευση (ν.3275/1925) ψηφίστηκε το 1925 με τίτλο «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι». Αργότερα όμως αντικαταστάθηκε από το ν.4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», ο οποίος και ίσχυσε πάνω από 60 χρόνια. Ο νόμος 4310 /1929 επικυρώθηκε για να καλύψει το νομοθετικό κενό που δημιούργησε η μαζική άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής. Ωστόσο δεν εφαρμόστηκε κατά γράμμα. Ο αριθμός των αλλοδαπών μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 ήταν τόσο ασήμαντος που το κράτος δεν ανησύχησε για την νομιμότητα ή μη της παραμονής τους στο ελληνικό έδαφος. Το ίδιο άλλωστε συμβαίνει και με την κοινή γνώμη.

¹ Ενημερωτικό φυλλάδιο με τίτλο «Η διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα- Ιστορική αναδρομή του νομοθετικού πλαισίου».

2.3 Ο ΝΟΜΟΣ 1975/1991

Ο επόμενος νόμος 1975/1991 «αστυνομικός έλεγχος των μεθοριακών διαβάσεων, είσοδος, παραμονή, εργασία, απελάσεις αλλοδαπών και διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων», ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1992, στην ουσία αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια διατύπωσης μεταναστευτικής πολιτικής. Ωστόσο, ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός υπηρεσιών (υπουργεία, αστυνομικές υπηρεσίες, ΟΑΕΔ κ) που εμπλέκει, καθιστά τον έλεγχο και τον χειρισμό της εισόδου και της παραμονής αλλοδαπών, μια πραγματικά δύσκολη κατάσταση. Πράγματι, στο συγκεκριμένο νόμο προβλέπονται μια σειρά από ιδιαίτερα περίπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες τόσο για την απόκτηση της προσωρινής άδειας, όσο και για την άδεια παραμονής, καθώς κάθε μια από αυτές αποτελεί μια ατέλειωτη σειρά από δικαιολογητικά, τα οποία εμπλέκουν πολλές υπηρεσίες.

Η απαγόρευση εισόδου, χωρίς την προαπαιτούμενη προσωρινή άδεια εργασίας (ισχύοντος ενός έτους), που εκδίδεται από το ελληνικό προξενείο της χώρας αναχώρησης και η οποία είχε καθοριστεί από τον προηγούμενο νόμο (1929), παραμένει και συμπληρώνεται από μια σειρά απαγορεύσεων και ποινικοποιήσεων, που απευθύνονται στους μη νόμιμα διαμένοντες στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπούς.

Αυτή είναι μια αστυνομικού χαρακτήρα προσέγγιση, στόχος της οποίας είναι να εμποδίσει και να αποθαρρύνει τους αλλοδαπούς τρίτων χωρών να έρθουν για εγκατάσταση στην Ελλάδα ή να τους οδηγήσει στην αναχώρηση από αυτήν. Ουσιαστικά, ο νόμος παραχωρεί πλήρως τη διαχείριση της μετανάστευσης στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ενδεικτικά, ο νομοθέτης προβλέπει τη δημιουργία ειδικών ομάδων για τη «δίωξη παράνομων αλλοδαπών» αφενός και για την «απέλαση» τους αφετέρου. Αυτή η πρώτη προσέγγιση, η οποία ευθυγραμμίζεται με την αντίστοιχη της ΕΕ, φανερώνει μια αμυντική στάση απέναντι στην μετανάστευση.

Τόσο η έκταση, αλλά και ο πολύπλοκος χαρακτήρας του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ελλάδα, όσο και η αναγκαιότητα κατάρτισης ενός βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού μιας ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής δεν γίνονται κατανοητά. Τα προβλεπόμενα αστυνομικά μέτρα και ο γραφειοκρατικός μηχανισμός αυτής της πολιτικής αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά. Δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, δηλαδή την αναχώρηση των μεταναστών αλλά ούτε και την αποτροπή της εισόδου νέων μεταναστών, αναγκάζοντας το κράτος να υιοθετήσει το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης.

2.4 ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ 1997, ΕΦΑΡΜΟΓΗ 1998 (Π.Δ 358 & 359/1997)

Μέχρι το ελληνικό κράτος να υιοθετήσει τα προεδρικά διατάγματα 358 και 359 με τα οποία αρχίζει η διαδικασία νομιμοποίησης των μέχρι τότε μη νόμιμων αλλοδαπών μεσολαβούν έξι χρόνια. Το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης προέβλεπε, κατ' αρχήν, την απογραφή και, σε δεύτερο στάδιο, τη «μερική» νομιμοποίηση τους. Η πρώτη φάση (απογραφή) που εγκαινιάζεται με το προεδρικό διάταγμα 358/1997, στόχευε στην «απογραφή των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και που εργάζονται, ή ψάχνουν για εργασία», μέσω των αιτήσεων που κατατίθενται στον ΟΑΕΔ.

Κατά την διάρκεια της φάσης αυτής 370.000 παράνομοι αλλοδαποί καταθέτουν αίτηση για προσωρινή άδεια παραμονής (λευκή κάρτα, ισχύος τριών μηνών), από τους οποίους οι 213.000 λαμβάνουν την προσωρινή άδεια παραμονής και συνεχίζουν την διαδικασία νομιμοποίησης τους, περνώντας στην δεύτερη φάση. Σε αυτήν, είχαν τη δυνατότητα, με την συμπλήρωση των απαιτούμενων ημερών εργασίας (συνήθως με τον προαπαιτούμενο αριθμό ενσήμων) να αποκτήσουν την «πράσινη κάρτα», η ισχύ της οποίας ανάλογα με την περίπτωση κυμαίνονταν από ένα έως τρία χρόνια. Με αυτήν την διαδικασία, μόνο το 40% των αλλοδαπών που συμμετείχαν στο πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης νομιμοποιούνται (με την απόκτηση μόνο λευκής, ή λευκής και στη συνέχεια πράσινης κάρτας). Επομένως το 60% των αλλοδαπών που συμμετείχαν στη διαδικασία παραμένουν σε καθεστώς παρανομίας.

Ένα χρόνο μετά την εφαρμογή του πρώτου προγράμματος νομιμοποίησης ακολουθεί, η εφαρμογή του μέτρου περί «μαζικού ελέγχου νομιμότητας», το οποίο ονομάστηκε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως «επιχείρηση σκούπα». Έχει ως στόχο την «εκκαθάριση» της χώρας από τους παράνομα διαμένοντες μετανάστες και ως αποτέλεσμα τη σύλληψη και την απέλαση δεκάδων χιλιάδων αλλοδαπών.

2.5 Ο ΝΟΜΟΣ 2910/2001

Ο νόμος 2910/2001 «είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια-κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» ανοίγει το δρόμο για το Δεύτερο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης και αποτελεί σταθμό στη θεσμοθέτηση μιας νομοθεσίας για την μετανάστευση. Βασικά σημεία του νόμου είναι τα εξής:

1. Ανατίθεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ο συντονισμός της μεταναστευτικής πολιτικής.
2. Σε κάθε περιφερειακή διεύθυνση αλλοδαπών και μετανάστευσης συνίσταται τριμελής Επιτροπή μετανάστευσης που γνωμοδοτεί κατόπιν συνεντεύξεων με τον ενδιαφερόμενο, για την χορήγηση ή ανανέωση της άδειας παραμονής.
3. Το άρθρο 19 καθορίζει την διαδικασία χορήγησης άδειας για την παροχή εξαρτημένης εργασίας σε αλλοδαπό. Η χορήγηση άδειας εργασίας αποτελεί προϋπόθεση για την άδεια εισόδου και την άδεια παραμονής. Γι' αυτό τον λόγο, η ισχύς της σύμβασης καθίσταται ανίσχυρη εάν δεν δοθεί άδεια εισόδου και παραμονής μετά την παροχή της άδειας εργασίας.

Ωστόσο, ο νόμος 2910 αποδεικνύει την σύγχυση που διατηρείται μεταξύ μεταναστευτικής και αντιεγκληματικής/ ποινικής πολιτικής, δυο διαστάσεις που αποτελούν, στην ουσία, τις δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Τα άρθρα του νόμου 2910 (άρθρα 19 μέχρι 24, που αφορούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την απόκτηση της άδειας εργασίας και παραμονής για τους μελλοντικούς μετανάστες) συνδυάζονται με τα Προεδρικά Διατάγματα του 1997 (άρθρα 65-66, τα οποία διακηρύσσουν τη διεξαγωγή ενός δεύτερου προγράμματος απογραφής και Νομιμοποίησης, μια δεύτερη ευκαιρία νομιμοποίησης για τους αλλοδαπούς που διαμένουν ήδη στην Ελλάδα, υπό παράνομο καθεστώς).

Επιπλέον, εκτός της προαναγγελίας του προγράμματος νομιμοποίησης, ο νόμος 2910 εισάγει μια νέα σειρά μέτρων όπως είναι: α) η αποσαφήνιση των ορισμών (διάκριση μετανάστη/πρόσφυγα), β) η ίδρυση των πρώτων αρμόδιων φορέων/υπηρεσιών αποκλειστικά για θέματα μετανάστευσης, γ) η καθιέρωση εισόδου των αλλοδαπών εργαζομένων, ύστερα από υποβολή αίτησης στο ελληνικό προξενείο της χώρας τους και δ) η μείωση της ελάχιστης διάρκειας παραμονής ως προϋπόθεση για την απόκτηση της άδειας αόριστης διάρκειας, σε συνδυασμό με τη συνδρομή του ΟΑΕΔ. Επίσης, θεσπίζει μια σειρά από δικαιώματα, όπως η πρόσβαση όλων των αλλοδαπών παιδιών στην εκπαίδευση, τα ίσα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών τρίτων χωρών, η διευκόλυνση στις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης κτλ. Τέλος, ξενοφοβικές ή ρατσιστικές συμπεριφορές/πράξεις θεωρούνται για πρώτη φορά ποινικά αδικήματα.

2.6 ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΗΚΟΥΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕ 12 ΜΗΝΗ ΝΟΜΙΜΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ, 2004

Σύμφωνα με τους όρους της εγκυκλίου 37/10014/04 του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι υπήκοοι των οχτώ νέων ευρωπαϊκών χωρών-μελών θα τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης με τους υπηκόους της ΕΕ των 15, με την προϋπόθεση ότι διαθέτουν στοιχεία που αποδεικνύουν την δωδεκάμηνη νόμιμη παραμονή και εργασία τους στη χώρα. Όσοι αδυνατούν να προσκομίσουν τα απαιτούμενα αποδεικτικά, συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται όπως όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών: δεν προστατεύονται από απελάσεις και οφείλουν να ανανεώνουν τις άδειες εργασίας και παραμονής τους. Περίπου 40.000 με 50.000 υπήκοοι των νέων χωρών ζουν και εργάζονται νόμιμα στην Ελλάδα, αλλά δεν είναι σαφές πόσοι από αυτούς μπορούν να αποδείξουν την δωδεκάμηνη παρουσία τους.

2.7 ΝΟΜΟΣ 3304/2005 ΓΙΑ ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (25/01/2005)

Ο νόμος 3304/2005 ενσωματώνει στην ελληνική νομοθεσία τις ευρωπαϊκές οδηγίες 43/2000 και 78/2000, και τέθηκε σε εφαρμογή από το Φεβρουάριο του 2005. Σύμφωνα με το άρθρο 16 του νόμου: «όποιος παραβιάζει την κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης για λόγους εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής ή θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, κατά την συναλλακτική διάθεση αγαθών ή προσφορά υπηρεσιών στο κοινό, τιμωρείται με φυλάκιση 6 μηνών μέχρι 3 ετών και με χρηματική ποινή 1.000 έως 5.000 ευρώ».

Το άρθρο 19, σχετικά με τους «φορείς προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης» ορίζει ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης (στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες) το Συνήγορο του Πολίτη και ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης (στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα) την Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης, της οποίας η σύσταση ορίζεται στον ίδιο νόμο (άρθρο 21). Τέλος, «στον τομέα απασχόλησης και εργασίας, φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ορίζεται το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας».

2.8 Ο ΝΟΜΟΣ 3386/2005

Ο νόμος 3386/2005 με τίτλο «είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια» ψηφίστηκε στις 23 Αυγούστου 2005. Προαναγγέλλει ένα τρίτο πρόγραμμα Νομιμοποίησης και ορίζει τις νέες προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας παραμονής. Στην εισηγητική Έκθεση του Νόμου αναφέρεται ότι μέσω αυτού επιδιώκεται η κάλυψη των κενών και τονίζονται μεταξύ άλλων οι εξής επιδιώξεις:

1. Η ανάληψη μιας «στρατηγικής πρωτοβουλίας ως προς την διαχείριση της μεταναστευτικής ροής».
2. Η θεσμοθέτηση των κατάλληλων εγγυήσεων «ώστε να αποφευχθούν τα φαινόμενα ανεξέλεγκτης εισόδου και εξόδου αλλοδαπών στην Χώρα», μέσα από την εντατικοποίηση των ελέγχων.
3. Η χορήγηση της δυνατότητας οριστικής καταγραφής αυτών που διαμένουν παράνομα.
4. Η πρόβλεψη βασικών αρχών για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

2.9 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

Σύμφωνα με τον νόμο και υπό την προϋπόθεση ότι δεν αποτελούν κίνδυνο για την δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας, παραχωρήθηκε άδεια παραμονής σε αλλοδαπούς τρίτων χωρών, που διέμεναν στην Ελλάδα μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2004 και οι οποίοι διέθεταν ένα από τα παρακάτω αποδεικτικά στοιχεία της «συνεχούς» παρουσίας τους στην χώρα μέχρι την συγκεκριμένη ημερομηνία:

1. Την προσκόμιση ενός εγγράφου εισόδου στη χώρα (βίζα).
2. Την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.
3. Την προσκόμιση αριθμού φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ).
4. Έγγραφο ασφαλιστικού ταμείου, που βεβαιώνει συνεισφορά του αιτούντος στο ταμείο που να αντιστοιχεί σε 150 μέρες εργασίας.
5. Έγγραφο στο οποίο αναγράφεται η ημερομηνία απόρριψης της αίτησης πολιτικού ασύλου.

Οι αλλοδαποί που κατείχαν ένα από τα παραπάνω δικαιολογητικά όφειλαν να παρουσιαστούν στις αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες της κατοικίας διαμονής τους, από την 1 Οκτωβρίου μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2005, προκειμένου να καταθέσουν την αίτηση νομιμοποίησης τους. Η άδεια παραμονής που θα τους προσκομιστεί, η οποία θα ισχύει για ένα χρόνο, θα έχει και την αξία άδειας εργασίας. Επίσης, μια ατομική άδεια παραμονής θα εκδίδεται σε κάθε παιδί 14 χρονών και άνω, καθώς και στον/στην σύζυγο του αιτούντος/της αιτούσης εφόσον διαμένει μαζί της/του στην Ελλάδα. Τέλος, τα παιδιά κάτω των 14 ετών θα συνδέονται στην άδεια παραμονής του αιτούντος γονέα.

2.10 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

Ο νόμος αποκλείει εξαρχής από το δικαίωμα στην νομιμοποίηση όσους διαμένουν χρόνια στην Ελλάδα αλλά δεν κατέχουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά (διαβατήριο, ταυτότητα) και στην χώρα προέλευσης των οποίων δεν υπάρχει ελληνικό προξενείο ή πρεσβεία. Έτσι, φωτογραφίζει τους αλλοδαπούς τους οποίους, ανάλογα με την χώρα προέλευσης τους, εντάσσει ή αποκλείει από την διαδικασία νομιμοποίησης. Επίσης, αποκλείονται από την διαδικασία όσοι εισήλθαν στη χώρα μετά τις 31 Δεκεμβρίου του 2004.

Με σχετικές διατάξεις ο νόμος επιβάλλει σε κάθε εργαζόμενο αλλοδαπό να δηλώνει στο δημαρχείο του τόπου διαμονής του τη φύση της εργασίας του και του παρέχεται άδεια παραμονής ισχύος ενός έτους για την φύση της συγκεκριμένης εργασίας που δήλωσε, καθώς και για την γεωγραφική περιφέρεια (νομό) όπου υπάγεται η εργασία του. Ο εργαζόμενος δεν δικαιούται να αλλάξει επάγγελμα (ειδικότητα), ούτε γεωγραφική περιφέρεια κατά την διάρκεια της άδειας παραμονής του. Στην περίπτωση όμως που επιθυμεί ή χρειάζεται να αλλάξει τόπο εργασίας ή και διαμονής είναι υποχρεωμένος να το δηλώσει στις αρμόδιες αρχές και να καταθέσει εκ' νέου αίτηση άδειας παραμονής, καθώς η άδεια που του έχει παραχωρηθεί παύει να ισχύει.

Το κόστος παράβολου για την κατάθεση αίτησης άδειας και ανανέωση άδειας παραμονής παραμένει υψηλό: η αίτηση για άδεια διάρκειας ενός έτους (πρώτη κάρτα) κοστίζει περίπου 150 ευρώ, η άδεια ισχύος δυο χρόνων 300 ευρώ (ανανέωση άδειας παραμονής), τριών χρόνων 450 ευρώ. Το κόστος της αίτησης άδειας μακράς διάρκειας ή μόνιμης διαμονής (την οποία δικαιούνται μόνο όσοι διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα για πέντε συνεχόμενα χρόνια, από την ημερομηνία ισχύος του νόμου) αγγίζει τα 900 ευρώ. Τα παραπάνω χρηματικά ποσά δεν επιστρέφονται σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στην αίτηση.

2.11 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ

Σε ότι αφορά την οικογενειακή επανένωση, ο αιτών, αφού προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία της νόμιμης και συνεχούς διαμονής στη χώρα για τα δυο τελευταία χρόνια, πρέπει να προσκομίσει και φορολογική δήλωση που αποδεικνύει ότι διαθέτει σταθερές χρηματικές πηγές, αρκετές για την συντήρηση των μελών της οικογένειάς του. Ο νομοθέτης ορίζει τις πηγές αυτές ως ελάχιστο εισόδημα ανάλογο με το νόμιμα χαμηλότερο εισόδημα που ορίζει ο νόμος, στο οποίο προστίθεται ένα 20% για τον/την σύζυγο και ένα 15% για κάθε παιδί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ

Ο Δήμος Ηγουμενίτσας ανήκει στην περιφέρεια Ηπείρου και βρίσκεται στα δυτικά του νομού Θεσπρωτίας. Αποτελείται από τα εξής δημοτικά διαμερίσματα: Αγίας Μαρίνας, Αγίου Βλασίου, Γραικοχωρίου, Καστριού, Κρυόβρυσης, Λαδοχωρίου, Μαυρουδίου, Νέας Σελεύκειας.

Η πόλη έχει μεγάλη οικονομική ανάπτυξη λόγω της γεωγραφικής της θέσης (ως πύλη της Ευρώπης) με την είσοδο πολιτών και την εισαγωγή και εξαγωγή προϊόντων από και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης και από τις εμπορικές συναλλαγές με την Βόρεια και Ανατολική Ευρώπη. Σε αυτό έχει συμβάλει η Εγνατία οδός και το νέο εμπορικό λιμάνι που εγκαινιάστηκε το 2004.

Αποτέλεσμα είναι να συγκεντρώνει λειτουργίες τουριστικού, αστικού, εμπορικού, συγκοινωνιακού, διοικητικού κέντρου που συνθέτουν μία ποικιλία ευκαιριών για απασχόληση και οικονομική ανάπτυξη όπως αναφέραμε και παραπάνω.

Ο πληθυσμός¹ του Δήμου ανέρχεται σε 14.630 κάτοικους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και είναι αυξημένος σε σχέση με το 1991 (11.608). Σε περίοδο αιχμής, κυρίως το καλοκαίρι ο πληθυσμός περίπου διπλασιάζεται φθάνοντας τους 30.900 κάτοικους. Ο Δήμος Ηγουμενίτσας παρουσίασε την μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση στο Νομό Θεσπρωτίας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού γίνεται ιδιαίτερα έντονος μετά την δεκαετία του 1980, κατά την οποία η Ηγουμενίτσα μέσω της ανάπτυξης του λιμανιού της αρχίζει και αναδεικνύεται σε κέντρο όχι μόνο του νομού αλλά ευρύτερα της περιφέρειας Ηπείρου.

¹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Συγκεκριμένα από την απογραφή του 1981 έως την απογραφή του 2001 έχουμε μια αύξηση του πληθυσμού της περιοχής της τάξης του 30% περίπου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1971-2001

ΔΗΜΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001
1. Δ.Δ. ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ	13.295	402	378	410	385
2. Δ.Δ. ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ	12.977	450	431	398	361
3. Δ.Δ. ΓΡΑΙΚΟΧΩΡΙΟΥ	9.497	592	618	962	1.346
4. Δ.Δ. ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	34.692	4.453	6.389	7.022	9.104
5. Δ.Δ. ΚΑΣΤΡΙΟΥ	8.272	763	684	690	760
6. Δ.Δ. ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ	13.745	284	216	80	30
7. Δ.Δ. ΛΑΔΟΧΩΡΙΟΥ	6.400	300	341	297	470
8. Δ.Δ. ΜΑΥΡΟΥΔΙΟΥ	8.371	298	283	423	667
9. Δ.Δ. ΝΕΑΣ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ	8.251	819	1.022	1.346	1.587
ΣΥΝΟΛΑ	115.500	8.077	10.362	11.628	14.710

3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ

Η ένταξη² είναι μια «αμφίδρομη» διαδικασία «προσαρμογής» (μεταναστών και κοινωνίας) μέσα από την αμοιβαία κατανόηση και την εκμάθηση-γνωριμία-αποδοχή εκ μέρους των μεταναστών των βασικών αρχών της Ελλάδας. Ωστόσο, ο αμφίδρομος και αμοιβαίος χαρακτήρας της προσαρμογής μεταφράζεται/συνεπάγεται «προσαρμογή» για τους μετανάστες και ανοχή για τους Έλληνες πολίτες.

Η «ένταξη» ενίοτε χρησιμοποιείται και νοείται ως:

- Αφομοίωση στο πολιτισμικό μοντέλο της κοινωνίας υποδοχής (ως η μόνη εφικτή επιλογή για την ένταξη δηλαδή τη συμβίωση με κοινωνική ειρήνη και με θετική σκέψη κόστους –οφέλους για την κοινωνία υποδοχής). Αυτή είναι και η πλέον προσφιλής στα εθνικά κράτη εκδοχή της, καθώς είναι καλύτερα διαχειρίσιμη σε εθνικό επίπεδο.
- Ενσωμάτωση-συμμετοχή σε επιλεγμένα κομμάτια της κοινωνικής ζωής (οικονομικής-πολιτικής) και ως ένα βαθμό για ένα συγκεκριμένο αριθμό μεταναστών (με βάση κάποιο κριτήριο, π.χ. οι μακροχρόνια διαμένοντες σε αντιδιαστολή προς τους νέους μετανάστες).

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών δυσχεραίνεται από τους εξής παράγοντες:

- 1) Έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης
- 2) Αδυναμίες κοινωνικής δικτύωσης
- 3) Δυσκολίες στη χρήση της Ελληνικής γλώσσας-ορολογίας
- 4) Υπαρξη κοινωνικού ρατσισμού
- 5) Ελλιπή κρατική μέριμνα
- 6) Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού
- 7) Γεωγραφική θέση της περιοχής

² «Οι πολιτικές ένταξης των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα» του Μ. Παύλου, Ιανουάριος 2005

Οι οικονομικοί μετανάστες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα οικονομικής ένταξης. Στους οικονομικούς παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού συγκαταλέγονται μακρά διαστήματα ανεργίας, δυσκολία στην εξεύρεση εργασίας (στα πρώτα χρόνια η πλειοψηφία των μεταναστών καταλήγει ως φτηνό εργατικό δυναμικό) ανεξαρτήτως από το εκπαιδευτικό επίπεδο και την επαγγελματική εμπειρία κυρίως λόγω των προβλημάτων γλώσσας και της αδυναμίας αντιστοιχίας των πτυχίων ορισμένων ειδικοτήτων, ετεροαπασχόληση, υποαπασχόληση χαμηλού γοήτρου και χαμηλής αμοιβής εργασίας, μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων συγκριτικά με τους γηγενείς, μικρή συμμετοχή γυναικών στην απασχόληση και χαμηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης.

Στο δήμο Ηγουμενίτσας ο αριθμός των νομίμων μεταναστών είναι αυξημένος διότι ο νομός Θεσπρωτίας γειτνιάζει με την Αλβανία, χώρα προέλευσης των περισσότερων. Επίσης και ο αριθμός των λαθρομεταναστών είναι μεγάλος εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης του δήμου ως πύλης εξόδου προς τις χώρες της Ευρώπης αφού ο στόχος τους είναι η αναζήτηση εργασίας και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Στο δήμο³ μένουν μόνιμα: 500 ομογενείς Αλβανοί υπήκοοι, 200 Αλλογενείς, 10 Μολδαβοί, 20 Ρώσοι, 2 Ούγγροι, 12 Νιγηριανοί και 10 Κινέζοι. Εκτός από τους νόμιμους όπως προαναφέραμε υπάρχουν και λαθρομετανάστες με προέλευση χώρες οι οποίες βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση όπως είναι: Ιράκ, Αφγανιστάν, Νιγηρία, Σομαλία και άλλοι που προέρχονται από αυταρχικά καθεστώτα όπως είναι: Πακιστάν, Σρι-Λάνγκα, Αιθιοπία κ.α

Στην κοινωνική ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση βοηθούν πολύ τα προγράμματα που γίνονται για τους μετανάστες στα οποία συμμετέχουν και άτομα από ευπαθείς κοινωνικές τοπικές ομάδες. Τα προγράμματα αυτά αποσκοπούν στην εκπλήρωση των παρακάτω στόχων:

- 1) Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη, όπως τόνωση αυτοεκτίμησης, διευκόλυνση πρόσβασης σε Δημόσιες Υπηρεσίες, καλλιέργεια ικανοτήτων για ομαδική εργασία.
- 2) Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η τόνωση της αυτοπεποίθησης, η προσαρμοστικότητα και ο επαναπροσανατολισμός του ατόμου στις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας, η επικοινωνία και η συνεργατικότητα, η ανάληψη πρωτοβουλιών.

³ Τμήμα αλλοδαπών Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσπρωτίας (πληροφορίες από τον Διοικητή).

- 3) Πληροφόρηση για θεσμικά, εργασιακά, υγείας καθώς και νομικής μορφής θέματα.
- 4) Ενημέρωση για τις τεχνικές ανεύρεσης εργασίας, για τον τρόπο σύνταξης του Βιογραφικού σημειώματος, την παρουσίαση του εαυτού και την προετοιμασία για συνέντευξη με τον εργοδότη.
- 5) Επαγγελματικό προσανατολισμό, καθώς και περαιτέρω καλλιέργεια και ανάπτυξη τυχόν υφισταμένων επαγγελματικών δεξιοτήτων.

3.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΕΚ ΝΕΛΕ-Ν.Α ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Βασικό στοιχείο του επιχειρησιακού σχεδιασμού του Κ.Ε.Κ αποτελεί η διαδικασία στήριξης των ωφελουμένων τόσο κατά την διάρκεια υλοποίησης, όσο και μετά το τέλος του προγράμματος⁴. Είναι μια διαδικασία που αρχίζει από το στάδιο της επιλογής των συμμετεχόντων, συνεχίζει κατά το στάδιο υλοποίησης και κορυφώνεται μετά το πέρας της ενέργειας κατάρτισης. Αποτελείται από αλληλοσυμπληρούμενες και ανατροφοδοτούμενες δράσεις που υλοποιούνται από το Κ.Ε.Κ, τον συντονισμό των οποίων έχει αναλάβει ο Υπεύθυνος προώθησης στην απασχόληση.

Στο δήμο Ηγουμενίτσας έχουν υλοποιηθεί πολλά προγράμματα όπως: Τυποποίηση Αγροτικών Προϊόντων, Συντηρητές φρούτων και λαχανικών, Κατάρτιση Εργατοτεχνιτών στην Εκσκαφή Αρχαιολογικών χώρων, Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες, Εκμάθηση Ελληνικής Γλώσσας σε Μετανάστες Πρόσφυγες κ.α

Το κυριότερο πρόγραμμα από τα προαναφερθέντα είναι το πρόγραμμα Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας σε Μετανάστες Πρόσφυγες γιατί είναι το πρώτο στοιχείο που χρειάζεται για την ενσωμάτωση τους στο καινούργιο περιβάλλον.

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε άνεργους μετανάστες και πρόσφυγες όπου η μη γνώση της Ελληνικής Γλώσσας λειτουργεί ανασταλτικά στην κοινωνική τους ενσωμάτωση, έχουν δε ως αντικείμενο την εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας, είναι διάρκειας 300 ωρών και με την ολοκλήρωση του οι ωφελούμενοι θα έχουν αποκτήσει τις απαιτούμενες γλωσσικές δεξιότητες ώστε να είναι ικανοί να συμμετάσχουν στις εξετάσεις ελληνομάθειας, για απόκτηση τίτλου αντίστοιχου με εκείνο του Β επιπέδου του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας. Κύριος στόχος είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών (που πλήττονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό) σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, η συμμετοχή τους σε

⁴ Προσωπική συνέντευξη από τον προϊστάμενο του ΚΕΚ-ΝΕΛΕ Θεσπρωτίας.

ενέργειες παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών, η προώθηση τους στην αγορά εργασίας και η ένταξη τους σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Κατά τα τρία τελευταία χρόνια επιμορφωμένοι αυτών των τμημάτων ύστερα από εξετάσεις στο ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ του πανεπιστημίου Ιωαννίνων πέτυχαν και απέκτησαν πιστοποιητικά επάρκειας της ελληνικής γλώσσας Β,Γ καθώς και Δ επιπέδου.

Επομένως τα προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας γίνονται με σκοπό να καταστήσουν ικανούς τους ωφελούμενους να χρησιμοποιούν με ευχέρεια και αυθορμητισμό την ελληνική γλώσσα σε καταστάσεις άμεσης και προσωπικής επικοινωνίας και σε καταστάσεις καθημερινών συναλλαγών, στις οποίες η γλωσσική χρήση είναι σε μεγάλο βαθμό σταθερή, προβλέψιμη και επαναλαμβανόμενη. Να κατανοούν καταστάσεις σε θέματα που συναντούν τακτικά σε διάφορους χώρους (εργασία, ψυχαγωγία κ.λ.π), να εκφράζονται απλά και με συνοχή σε θέματα τα οποία είναι οικείου ή άμεσου προσωπικού ενδιαφέροντος.

Το εκπαιδευτικό περιεχόμενο αφορά τη γνώση του λεξιλογίου, των γραμματικών δομών και των λεκτικών πράξεων που θα τους επιτρέψει να καλλιεργήσουν και να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση τους στην ελληνική αγορά εργασίας και η ένταξη τους σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ανέργου, αφού θα έχουν εφοδιαστεί οι εκπαιδευόμενοι με ένα στέρεο γλωσσικό υπόβαθρο.

Ακόμα περιλαμβάνει ενότητες που τους βοηθούν να αντιλαμβάνονται και να είναι σε θέση να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις κοινωνικές συνήθειες, γλωσσικές ή μη, να εξοικειωθούν με τα βασικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού, όπως αυτά εκφράζονται στην καθημερινή ζωή, στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις και να έχουν επίγνωση των πολιτιστικών διαφορών και των συνηθειών, εθίμων και των κυριότερων κοινωνικοπολιτικών διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στην δική τους κοινωνία και νοοτροπία και αυτή των φυσικών ομιλητών της ελληνικής γλώσσας.

Επίσης η γνωριμία με την περιοχή που κατοικούν, τον πολιτισμό της και την οργάνωση των εργασιακών χώρων μέσω της χρήσης των πολυμέσων και του internet, επισκέψεων σε αρχαιολογικούς και εργασιακούς χώρους καθώς και μέσω των συζητήσεων που θα ακολουθήσουν αυτές τις επισκέψεις.

3.3.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος του προγράμματος⁵ είναι ο κάθε ωφελούμενος:

- 1) Να αποκτήσει γλωσσική επάρκεια για την κατανόηση και την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου που θα τον βοηθήσει στην ένταξη του στην καθημερινή και εργασιακή πραγματικότητα.
- 2) Να αναγνωρίζει τα γλωσσικά στοιχεία, να κατανοεί τη δομή και τη λειτουργία της γλώσσας, να εξοικειωθεί με τις ποικίλες μορφές λόγου και τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία του και απαιτούν ανταλλαγή πληροφοριών, ιδεών και απόψεων.
- 3) Να προσδιορίζει, να εκτιμά και να συμμετέχει σε ευρύτερα πολιτισμικά/πολιτιστικά στοιχεία της χώρας υποδοχής.
- 4) Να έχει την ικανότητα να ανταποκρίνεται σε σημαντικό αριθμό θεμάτων, να επιλύει και να συμμετέχει σε καταστάσεις που συναντά στους διάφορους χώρους.
- 5) Να ενδυναμωθεί ο ωφελούμενος ώστε να μπορεί να επικοινωνεί δημιουργικά και αποτελεσματικά με τους άλλους συμμετέχοντες στο ίδιο κοινωνικό γίγνεσθαι και να διεκδικεί ενεργά θέση στην αγορά εργασίας.

⁵ «Εκπαιδευτικό περιεχόμενο των προγραμμάτων προκατάρτισης μεταναστών», ενημερωτικά φυλλάδια του ΚΕΚ-ΝΕΛΕ Θεσπρωτίας.

- 6) Να εμπυχωθεί, για να αναπτύσσει δημιουργική έκφραση, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη του στην Ελληνική Κοινωνία.

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι αναφέρονται στο Β Επίπεδο Ελληνομάθειας όπως τους περιγράφει το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ). Φυσικά, οι ωφελούμενοι θα πρέπει να είναι κάτοχοι των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που αντιστοιχούν και στο Α Επίπεδο ή να μπορούν να κατακτήσουν αυτό σε σύντομο χρονικό διάστημα, μιας και στοιχεία γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων έχουν αποκτήσει κατά την παραμονή τους στη χώρα υποδοχής.

Ειδικότερα:

Γνώσεις:

Ο ωφελούμενος να κατονομάζει, να αναλύει, να κατηγοριοποιεί και να περιγράφει:

- Τα κύρια σημεία αλλά και ουσιαστικές λεπτομέρειες του προφορικού λόγου με την προφορά πλησίον της κοινής Νέας Ελληνικής, σε ρυθμό λίγο πιο αργό από τον κανονικό.
- Τα κύρια σημεία των ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών προγραμμάτων.
- Θέματα προσωπικού ενδιαφέροντος, ουσιαστικές λεπτομέρειες προφορικών κειμένων σχετικά με την προσωπική ζωή, απασχόληση, την εκπαίδευση, την αγορά, το φαγητό, το ποτό, την πολιτική κλπ
- Το γενικό νόημα και ουσιαστικές λεπτομέρειες γραπτών κειμένων.
- Οδηγίες χρήσης (συσσκευές, αυτόματα μηχανήματα τραπεζών κλπ).
- Σημειώματα, απλά άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.
- Αγγελίες προσφοράς και ζήτησης εργασίας.
- Τυπική ή προσωπική αλληλογραφία

Εικόνα 3: Παρακολούθηση προγραμμάτων

Δεξιότητες:

Ο ωφελούμενος να έχει την ικανότητα να παράγει και να κατανοεί κείμενα που ανταποκρίνονται στο Β Επίπεδο.

Ενδεικτικά:

- Γράμματα τυπικού περιεχομένου που αφορούν αίτηση για δουλειά, έκφραση παραπόνων
- Σύντομες αναφορές
- Προσωπικά γράμματα με αφηγήσεις, περιγραφές (ατόμων, αντικειμένων κλπ)
- Μετάδοση πληροφοριών
- Εμπειρίες
- Εντυπώσεις
- Προσωπικές απόψεις και συναισθήματα

Στάσεις:

Ο ωφελούμενος να γνωρίσει και να κατακτήσει την Ελληνική γλώσσα στο επίπεδο που:

- 1) Να νιώθει αυτοπεποίθηση
- 2) Να αποδεχτεί τις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας
- 3) Να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες
- 4) Να αναπτύσσει δεσμούς με την αγορά εργασίας
- 5) Να παρουσιάζει τις γνώσεις και τα προσόντα του με τρόπο που να τον καθιστά αποτελεσματικό
- 6) Να αποδέχεται και να απορρίπτει προτάσεις και καταστάσεις
- 7) Να συμμετέχει με άνεση σε πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις
- 8) Να νιώθει ασφαλής, να ξεπερνά προκαταλήψεις και διακρίσεις ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη του στον κοινωνικό και οικονομικό χώρο της χώρας υποδοχής
- 9) Να ενθαρρυνθεί για τη συμμετοχή του στις εξετάσεις Ελληνομάθειας Β Επιπέδου

Εικόνα 4: Σίτιση μεταναστών

Εκτός από τις παρεμβάσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης στο θέμα των μεταναστών, παρεμβαίνει και η εκκλησία με δικές της ανθρωπιστικές πράξεις. Στον δήμο μας την παρέμβαση της την βλέπουμε με συσσίτια αγάπης τα οποία γίνονται κάθε Κυριακή για τους πρόσφυγες-αστέγους (Κούρδοι, Αφγανοί, Νιγηριανοί κ.α) στον Ιερό ναό Αγίου Σπυρίδωνος, ακόμα γίνεται και διανομή ρουχισμού που προέρχεται από προσφορές των δημοτών.

3.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ

Στο δήμο διαμένουν συνολικά όπως αναφέρθηκε παραπάνω 754 αλλοδαποί. Από την μετακίνηση των ατόμων αυτών (μεταναστών) και την διαμονή τους στον δήμο παρατηρούνται τα παρακάτω αποτελέσματα τα οποία είναι θετικά⁶ και αρνητικά.

Ι. ΘΕΤΙΚΑ:

1. Έφεραν μαζί τους την δεξιοτεχνία στην λιθοδομή (οικοδόμηση πέτρινων κατασκευών, οικιών, λιθόστρωτων αυλών, μοναστηριών) χρησιμοποιώντας πελεκητές πέτρες.
2. Συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας με την εργασία τους, την συμμετοχή τους στις εισφορές των ασφαλιστικών ταμείων και την αγορά ακινήτων (κατοικιών, οικοπέδων κλπ).
3. Αναπτύχθηκε το οδικό δίκτυο (ως αποτέλεσμα της αύξησης του ντόπιου πληθυσμού) πυκνώνοντας τα δρομολόγια από Ηγουμενίτσα προς τις πρωτεύουσες των άλλων νομών και δημιουργώντας νέα π.χ η γραμμή Ηγουμενίτσας – Μαυρομάτη.
4. Είναι φτηνά εργατικά χέρια.

⁶ Τοπική Εφημερίδα «Θεσπρωτική» Απρίλιος 2009, άρθρο με τίτλο «Οι επιπτώσεις των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες» του Αθανασίου Βαγγέλη.

II. ΑΡΝΗΤΙΚΑ:

1. Το μεγαλύτερο ποσοστό αποτελείται από ανειδίκευτο προσωπικό (οικονομικοί μετανάστες) που με την εγκατάστασή τους εδώ πίεσαν καθοδικά το ημερομίσθιο και τις τιμές των εργασιών (φτηνά εργατικά χέρια) ανεβάζοντας το ποσοστό της τοπικής ανεργίας.
2. Μεγάλο μέρος της αποταμίευσης τους εξάγεται στις χώρες προέλευσης τους υπό μορφή εμβασμάτων.
3. Αυξήθηκε η εγκληματικότητα λόγω της παραβατικής συμπεριφοράς ορισμένων μεταναστών κάτω από την οικονομική πίεση τους και λόγω διαφορετικής ηθικής αντίληψης για την ζωή (εύκολο κέρδος). Συνηθέστερα αδικήματα είναι οι κλοπές, η μεταφορά έναντι χρημάτων λαθρομεταναστών, η εισαγωγή και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών λόγω της εγγύτητας της περιοχής μας με την χώρα προέλευσης τους (Αλβανία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξουμε το σημαντικό πρόβλημα της μετανάστευσης στο δήμο Ηγουμενίτσας καθώς και την μεταναστευτική πολιτική του Δήμου.

4.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε βασίστηκε στη δημιουργία ερωτηματολογίου το οποίο διανεμήθηκε σε 50 άτομα, πέντε ομάδων διαφορετικών ηλικιών (κάτω των 19 ετών, 20-34, 35-49, 50-64, 65 και άνω).

4.3 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Από την εργασία αυτή προκύπτει ότι το 90% των μεταναστών¹ ήρθε στην Ελλάδα το 1991-1995, το 100% μένει συνέχεια στην Ελλάδα από τότε που ήρθε πρώτη φορά στη χώρα μας και το 100% των μεταναστών μένει στην ίδια περιοχή από 36 μήνες και άνω. Το 90% έχει άδεια παραμονής και άδεια εργασίας, γνωρίζουν την Ελληνική γλώσσα, μπορούν να επικοινωνήσουν, δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (ηλικίες 35-65 ετών και άνω). Το 36% των γυναικών είναι καθαρίστριες και το 50% των ανδρών είναι οικοδόμοι. Στον τομέα της ασφάλισης το 67% των μεταναστών είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και οι ηλικίες από 65 ετών και άνω είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ. Το 73% ηλικίας (20-64 ετών) παίρνουν προνοιακά επιδόματα και κοινωνικά βοηθήματα. Το 100% των μεταναστών ήρθε στην Ελλάδα για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην χώρα μας είναι ο ρατσισμός 54%. Το 70% σκέφτεται να ζήσει μόνιμα στη χώρα μας. Το 85% συμφωνεί στο ότι η νομοθεσία περί οικογενειακής συνένωσης τους βοήθησε να φέρουν την οικογένειά τους στην Ελλάδα. Το 80% βλέπουν θετικό το γεγονός ότι τα παιδιά τους πηγαίνουν σε Ελληνικό σχολείο. Το 60% θεωρούν ότι οι κρατικές υπηρεσίες στην Ελλάδα που προσφέρονται στους μετανάστες είναι πολύ καλές. Το 90% είναι ικανοποιημένοι από την απασχόληση στην Ελλάδα.

¹ Πληροφορίες από το ερωτηματολόγιο.

Κάτω των 19	20-34	35-49	50-64	65 και άνω
50%Γ και 50%A	30%Γ και 70%A	50%Γ και 50%A	50%Γ και 50%A	50%Γ και 50%A
90%Αλβανοί 10% Κούρδοι	100% Αλβανοί	90% Αλβανοί, 10% Ρουμάνοι	80% Αλβανοί,20%Ούγγροι	100% Αλβανοί ομογενείς
100% Αγαμοι	40% Αγαμοι, 60% Εγγαμοι	90% Εγγαμοι, 10%Διαζευγμένοι	100% Εγγαμοι	100% Εγγαμοι
100% κανένα	20% 1 παιδί, 40% 2 και άνω	90% 2 και πάνω, 10% 1 παιδί	80% 2 και πάνω,20% όχι	100% 2 παιδιά και πάνω
90% '91-'95 & 10% 2001	90% '91-'95, 10% 2001	90% '91-'95, 10% 2001	80% '91-'95,20% 2001	100% '91-'95
100% μένει συνέχεια	90% μένει συνέχεια 10% εκούσια αποχώρηση	100% μένει συνέχεια	100% μένει συνέχεια	100% μένει συνέχεια
100% 36 μήνες και άνω	100% 36 μήνες και άνω	100% 36 μήνες και άνω	100% 36 μήνες και άνω	100% 36 μήνες και άνω
	90% Αδεια παραμονής και Αδεια εργασίας, 10% κανένα έγγραφο	90% Αδεια παραμονής και άδεια εργασίας, 10% Ρουμάνικη ταυτότητα	80% Αδεια παραμονής και Αδεια Εργασίας, 20% συγγρική ταυτότητα	100% Αδεια παραμονής
90% γνωρίζουν ελληνικά	90% γνωρίζουν ελληνικά	100% γνωρίζουν ελληνικά	80% γνωρίζουν ελληνικά, 20% μέτρια	100% γνωρίζουν ελληνικά
90% μπορούν να επικοινωνήσουν	90% μπορούν να επικοινωνήσουν	100% μπορούν να επικοινωνήσουν	100% μπορούν να επικοινωνήσουν	100% μπορούν να επικοινωνήσουν
90% γνωρίζουν γραφή	90% γνωρίζουν γραφή	80% όχι γραφή	90% όχι γραφή	100% όχι γραφή
90% γνωρίζουν ανάγνωση	90% γνωρίζουν ανάγνωση	80% όχι ανάγνωση	90% όχι ανάγνωση	100% όχι ανάγνωση
	30% καθαρίστριες,60% οικοδόμοι και 10% Ανεργοι	50% οικοδόμοι,40% καθαρίστριες,10% Σερβίτοροι	40% καθαρίστριες,40% οικοδόμοι και 20% μικροπωλητές	100% Συνταξιούχοι
50% ΙΚΑ και 50% Ανασφαλιστοι	90% ΙΚΑ και 10% Ανασφάλιστοι	50% ΙΚΑ και 50% Ανασφάλιστοι	80% ΙΚΑ και 20% Ανασφάλιστοι	100% ΟΓΑ
	90% επιδόματα	50% επιδόματα	80% επιδόματα	
100% Καλύτερες συνθήκες διαβίωσης	100% καλύτερες συνθήκες διαβίωσης	100% Καλύτερες συνθήκες διαβίωσης	100% Καλύτερες συνθήκες διαβίωσης	100% καλύτερες συνθήκες διαβίωσης
70% Ρατσισμός, 10% πρόβλημα στην αναγνώριση ως πρόσφυγα και 20% γλώσσα	70% Ρατσισμός,30% Ανεργία	60% Ρατσισμός,70% Ακρίβεια ζωής	70% Γλώσσα και 30% Ρατσισμός	80% Ακρίβεια ζωής, 20% Ρατσισμός
100% μόνιμα	70% μόνιμα, 30% όχι	90% μόνιμα,10% όχι	70% μόνιμα και 30% όχι	20% μόνιμα, 80% όχι
	60% βοήθησε	100% βοήθησε	80% βοήθησε, 20% όχι	100% βοήθησε
	60% θετικό	100% θετικό	80% θετικό	
	90% καλή	70%Πολύ καλή,30%Καλή	20% Πολύ καλή,70% καλή	100% Πολύ καλή
	90% ικανοποιημένοι	70% ικανοποιημένοι,30%οχι	100% ικανοποιημένοι	100% ικανοποιημένοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ –ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την παρουσίαση, μελέτη και ανάλυση που έγινε στον Δήμο Ηγουμενίτσας για τον τρόπο άσκησης της μεταναστευτικής πολιτικής μέσω των διαφόρων φορέων του συμπεραίνουμε ότι ο Δήμος ασκεί μεταναστευτική πολιτική σε ικανοποιητικό επίπεδο, προσφέρει την κάθε υπηρεσία του με προθυμία και ενδιαφέρον για την κάλυψη βασικών αναγκών των μεταναστών προσπαθώντας να βελτιώσει περισσότερο το βαθμό εξυπηρέτησης του.

Ειδικότερα μεγάλη σημασία δίνεται στον τομέα εξυπηρέτησης των μεταναστών από τα αρμόδια γραφεία αλλοδαπών του Δήμου στα οποία υποβάλλουν δικαιολογητικά βάση των οποίων παρέχεται η βεβαίωση κατάθεσης εγγράφων για έκδοση άδειας διαμονής και εργασίας. Η εξασφάλιση της βεβαίωσης αυτής είναι το βασικότερο στοιχείο που θα τους διασφαλίσει την ελεύθερη μετακίνηση και πρόσβαση σε φορείς εργασίας, υγείας, και εκπαίδευσης.

Στον τομέα αυτό το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η απουσία κατάλληλων χώρων υποδοχής και εξυπηρέτησης τους γιατί το τμήμα αυτό συστεγάζεται με άλλα τμήματα του Δήμου και δεν λειτουργεί αποτελεσματικά.

Ο δήμος Ηγουμενίτσας με την βοήθεια της Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης προωθεί και εκτελεί προγράμματα τα οποία απευθύνονται σε ανέργους μετανάστες και πρόσφυγες που πλήττονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Με αυτόν τον τρόπο τους προσφέρονται υποστηρικτικές υπηρεσίες για την προώθηση τους στην αγορά εργασίας.

Το πρόβλημα σε αυτόν τον τομέα είναι ότι τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε περιορισμένο αριθμό μεταναστών καθώς συμμετέχουν και άτομα από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Για τους παράνομους μετανάστες ο δήμος δεν μπορεί να λάβει μέτρα με αποτέλεσμα να συγκεντρώνεται ένας μεγάλος αριθμός τους σε σημεία κοντά στο λιμάνι περιμένοντας την ευκαιρία να εξέλθουν παράνομα προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδηλώνοντας διάφορες παραβατικές συμπεριφορές. Γι' αυτούς φροντίζει η αστυνομία ενεργώντας στα πλαίσια των καθηκόντων της.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η μεταναστευτική πολιτική κρίνεται απαραίτητη για κάθε δήμο. Ο δήμος Ηγουμενίτσας όντας ένας μικρός δήμος, δεν έχει ανεξάρτητη μεταναστευτική πολιτική και ακολουθεί την μεταναστευτική πολιτική της κεντρικής διοίκησης σε συνεργασία με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς φορείς και τους εκπροσώπους των μεταναστών. Έτσι στερείται της ευελιξίας που θα είχε στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και των ειδικών περιπτώσεων που θα προέκυπταν.

Γι' αυτό θα έπρεπε να έχει ανεξάρτητη μεταναστευτική πολιτική- αφού όπως προαναφέρθηκε είναι πύλη εισόδου των μεταναστών προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης- λόγω της γεωγραφικής του θέσης. Για να την ασκήσει όμως ο Δήμος χρειάζεται να έχει οικονομική αυτοτέλεια (για στέγαση παράνομων μεταναστών ώστε να μην δυσανασχετεί η τοπική κοινωνία, χρηματοδότηση προγραμμάτων εκπαίδευσης για τους νόμιμους μετανάστες, υλικοτεχνική υποδομή για καλύτερη εξυπηρέτηση) και εξειδικευμένο προσωπικό.

Ωστόσο το κράτος θα πρέπει να μεριμνά περισσότερο για τους μικρούς και τους λιγότερο αναπτυγμένους δήμους της χώρας- όπου το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι οξύτερο- προσφέροντας τους περισσότερα κονδύλια και δυνατότητες ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

Από την μεριά του ο δήμος θα πρέπει να εστιάζει στην ουσία του προβλήματος και να ιεραρχεί τις ανάγκες του έτσι ώστε να υπάρχει αποτελεσματική και πλήρης αντιμετώπιση αυτών.

Εξασφαλίζοντας τις παραπάνω προϋποθέσεις η μεταναστευτική πολιτική που θα ασκείται από τον δήμο θα είναι η πλέον ενδεδειγμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1) Δήμος Ηγουμενίτσας.
- 2) ΚΕΚ-ΝΕΛΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ, ενημερωτικά φυλλάδια με τίτλο «Εκπαιδευτικό περιεχόμενο των προγραμμάτων προκατάρτισης μεταναστών».
- 3) Τοπική Εφημερίδα «Ελεύθερον Βήμα» Φεβρουάριος 2008, άρθρο με τίτλο «Διακίνηση παράνομων μεταναστών» του Οππωνα Σαλούκα.
- 4) Τοπική εφημερίδα «Θεσπρωτική» Απρίλιος 2009, άρθρο με τίτλο «Οι επιπτώσεις των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες» του Αθανασίου Βαγγέλη.
- 5) Εγχειρίδιο με τίτλο «Η διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα-Ιστορική αναδρομή του νομοθετικού πλαισίου».
- 6) Ενημερωτικό φυλλάδιο με τίτλο «Σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική» του Χρήστου Πολυζωγόπουλου.
- 7) Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης» του Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη.
- 8) Λεβέντη Χρυσούλα-Ντριγκόγια Σοφία, εργασία με θέμα «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης».
- 9) «Μελέτη για τις σχέσεις μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης», ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 4/06/2004.
- 10) «Πρώτη ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη», ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 16/07/2004.
- 11) «Οι πρόσφυγες σε αριθμούς 2002», Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, Φεβρουάριος 2003.
- 12) Ενημερωτικό φυλλάδιο με τίτλο «Μετανάστευση και Εθνική ασφάλεια» Φεβρουάριος 2007 του Ρ. Φακιάλα.
- 13) Δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δήλωση Barosso με θέμα «Κοινές αρχές για την μετανάστευση στην Ευρώπη».
- 14) Εγχειρίδιο με τίτλο «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης:Κύριες συνθήκες, διατάξεις και οδηγίες» του VPRC.
- 15) Ενημερωτικό φυλλάδιο με θέμα «Οι πολιτικές ένταξης των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα» του Μ. Παύλου, Ιανουάριος 2005

II. ΠΗΓΕΣ

- 16) Τμήμα αλλοδαπών Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσπρωτίας (πληροφορίες από τον Διοικητή).
- 17) Προσωπική συνέντευξη από τον προϊστάμενο του ΚΕΚ-ΝΕΛΕ Θεσπρωτίας.
- 18) Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (Ε.Σ.Υ.)
- 19) Ερωτηματολόγιο.
- 20) Ιστοσελίδες: www.imepo.gr (Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής)
www.europa.eu.int (Ευρωπαϊκής Ένωσης)
www.unhcr.com (Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ)
www.eyc-ekt.gr
www.google.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) Τι ηλικία έχετε;

α) Κάτω των 19 β) 20-34 γ) 35-49 δ) 50-64 ε) 65 και άνω

Απάντηση:

2) Ποιο είναι το φύλο σας;

α) Α β) Γ

Απάντηση:

3) Ποια είναι η ιθαγένεια σας;

Απάντηση:

4) Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

α) Έγγαμος/η β) Διαζευγμένος/η γ) Άγαμος/η δ) χήρος/α

Απάντηση:

5) Πόσα παιδιά έχετε;

Απάντηση:

6) Πότε ήρθατε για πρώτη φορά στην Ελλάδα;

α) Πριν από το 1990 β) Από το 1991-1995 γ) Από το 1996-2000

δ) Από το 2001 και έπειτα

Απάντηση:

7) Μένετε συνέχεια στην Ελλάδα από τότε που ήρθατε για πρώτη φορά;

Απάντηση:

8) Από πότε μέχρι πότε μένετε στην περιοχή αυτή;

Απάντηση:

9) Διαθέτετε ένα από τα παρακάτω έγγραφα;

α) Κανένα έγγραφο β) Βεβαίωση γ) Άδεια παραμονής δ) Άδεια εργασίας ε) ταυτότητα

Απάντηση:

10) Γνωρίζετε την ελληνική γλώσσα;

Απάντηση:

11) Μπορείτε να επικοινωνήσετε;

Απάντηση:

12) Γνωρίζετε γραφή;

Απάντηση:

13) Γνωρίζετε ανάγνωση;

Απάντηση:

14) Τι δουλειά κάνετε;

Απάντηση:

15) Σε ποιο ασφαλιστικό ταμείο κύριας ασφάλισης ανήκετε;

α) Δεν γνωρίζω β) ΟΓΑ γ) ΟΑΕΔ δ) ΙΚΑ ε) Ανασφάλιστος ζ) Λοιπά

Απάντηση:

16) Λαμβάνετε προνοιακά επιδόματα ή κοινωνικά βοηθήματα;

Απάντηση:

17) Για ποιο λόγο ήρθατε στην Ελλάδα;

α) Καλύτερες συνθήκες διαβίωσης β) καλύτερο μέλλον γ) οικονομικοί λόγοι
δ) Άλλοι λόγοι

Απάντηση:

18) Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε στην Ελλάδα;

α) Εγκληματικότητα β) κοινωνική ασφάλιση γ) Ρατσισμός δ) Γλώσσα
ε) Ακρίβεια ζωής ζ) Άδεια παραμονής η) Ανεργία

Απάντηση:

19) Σκέφτεστε να ζήσετε μόνιμα στην Ελλάδα;

Απάντηση:

20) Η νομοθεσία περί οικογενειακής συνένωσης σας βοήθησε να φέρετε την οικογένεια σας στην Ελλάδα;

Απάντηση:

21) Πώς βλέπετε το γεγονός ότι τα παιδιά σας πηγαίνουν σε Ελληνικό σχολείο;

α) Θετικό β) Αρνητικό γ) Αδιάφορο

Απάντηση:

22) Ποια είναι η γνώμη σας για τις κρατικές υπηρεσίες στην Ελλάδα προς τους μετανάστες;

α) Πολύ κακή β) Κακή γ) Μέτρια δ) Καλή ε) Πολύ Καλή ζ) Δεν γνωρίζω

Απάντηση:

23) Είστε ικανοποιημένοι από την απασχόληση στην Ελλάδα;

Απάντηση:

A/A	Τίτλος προγράμματος	Ε. Πρόγραμμα ή Κ. Πρωτοβουλία -Αυτοχρηματοδοτούμενο Πρόγραμμα - Άλλο	Φορέας χρηματοδότησης	Αντικείμενο Κατάρτισης	Αρ. Εγκρ. Απόφασης	Αρ. Ανθρώπων
1.	Τυποποίηση Αγροτικών Προϊόντων	Προγράμματα καταπολέμησης αποκλεισμού από την αγορά εργασίας ανέργων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Τυποποίηση Αγροτικών Προϊόντων Προκατάρτιση: (συμβουλευτική & ελληνική γλώσσα) – Κατάρτιση	110153/30-4-99	9.000
2.	Συντηρητές φρούτων και λαχανικών	Προγράμματα καταπολέμησης αποκλεισμού από την αγορά εργασίας ανέργων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Συντηρητές φρούτων και λαχανικών Προκατάρτιση: (συμβουλευτική & ελληνική γλώσσα) – Κατάρτιση	301132/31-12-99	7.500
3	Ελληνική γλώσσα	Ετήσια προγράμματα ΝΕΛΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΝΕΛΕ	Προκατάρτιση – αλφαριθμητικός Μεταναστών	Αποφ ΝΕΛΕ ΘΕΣ/ΤΙΑΣ υπ' αριθμ. 1/15-1-2001	2.325
4	Ελληνική γλώσσα	Ετήσια προγράμματα ΝΕΛΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΝΕΛΕ	Προκατάρτιση – αλφαριθμητικός Μεταναστών - Προσφύγων	Αποφ ΝΕΛΕ ΘΕΣ/ΤΙΑΣ υπ' αριθμ. 3/29-12-2001	1.550
5	Ελληνική γλώσσα	Ετήσια προγράμματα ΝΕΛΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΝΕΛΕ	Προκατάρτιση – αλφαριθμητικός Μεταναστών – Προσφύγων- Παλινοστούτων	Αποφ ΝΕΛΕ ΘΕΣ/ΤΙΑΣ υπ' αριθμ. 1/30-12-2002	3.636
6	Ελληνική γλώσσα	Ετήσια προγράμματα ΝΕΛΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΝΕΛΕ	Προκατάρτιση – αλφαριθμητικός Μεταναστών – Προσφύγων- Παλινοστούτων	Αποφ ΝΕΛΕ ΘΕΣ/ΤΙΑΣ υπ' αριθμ. 5/30-12-2003	4.140
ΣΥΝΟΛΟ						28.151